

Ўзбекистон Республикаси
Транспорт вазирлиги
Автомобиль йўллари қўмитаси
Ўзбекистон темир йўллари

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ТРАНСПОРТ СОҲАСИДА МАЪЛУМОТ ЙИҒИШ БЎЙИЧА ТАДҚИҚОТ

**Якуний ҳисобот
(Қисқача мазмун)**

2025 йил октябрь

Япония Халқаро Ҳамкорлик Агентлиги (ЈСА)

CTI Engineering International Co., Ltd.
ALMEC Corporation
Oriental Consultants Global Co., Ltd.

UZ
JR
25-003

Валюта курси

ЛСА курси (2025 йил июль)

1 АҚШ доллари = 144,6430 япон йени

ҚИСҚАЧА МАЗМУН

1 ТАДҚИҚОТНИНГ УМУМИЙ ҚИСҚАЧА ТАВСИФИ ВА МАҚСАДИ

Тадқиқотнинг умумий тавсифи ва мақсади Жадвал 1-1 келтирилган.

Жадвал 1-1 Тадқиқотнинг умумий тавсифи ва мақсади

Бандлар	Мазмун
Мақсад	Йўл ва кўприклар, темир йўл ҳамда йўл билан боғлиқ офатларни олдини олиш соҳаларида (кейинги ўринларда “учта соҳа” деб аталади) келгусида ЛСА ҳамкорлигида амалга оширилиши мумкин бўлган лойиҳаларни (асосан Япониянинг расмий ривожланиш ёрдами – ODA кредити лойиҳалари) шакллантириш учун маълумотларни тўплаш ва таҳлил қилиш.
Тадқиқот ҳудуди	Ўзбекистоннинг бутун ҳудуди
Алоқадор ташкилотлар	Транспорт вазирлиги (ТВ) Автомобиль йўллари қўмитаси (АЙҚ) “Ўзбекистон темир йўллари” АЖ (ЎТЙ) Фавқулодда вазиятлар вазирлиги (ФВВ) Иқтисодиёт ва молия вазирлиги (ИМВ) Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлиги (ИССВ) Тадқиқот ҳудуди бўйича маҳаллий ёки ҳудудий ҳокимият органлари
Давр	2024 йил 19 декабр – 2025 йил 31 октябр
Ҳисобот ҳужжатлари	2025 йил 3 февраль – Бошланғич ҳисобот ^{※1} 2025 йил 9 май – Оралик ҳисобот ^{※1} 2025 йил 1 август – Лойиҳавий якуний ҳисобот ^{※1} 2025 йил 31 октябр – Якуний ҳисобот (суратлар билан) ^{※2} <i>※1: Электрон маълумотлар. Тиллар: япон, инглиз, ўзбек (фақат қисқача мазмун).</i> <i>※2: Электрон маълумотлар (CD-R). Тиллар: япон, инглиз, ўзбек (фақат қисқача мазмун).</i>

2 ЎЗБЕКИСТОНДАГИ УМУМИЙ ҲОЛАТ

2.1 Ижтимоий ва иқтисодий аҳвол

2.1.1 Аҳоли

2024 йил ҳолатига кўра, Ўзбекистон аҳолиси тахминан 36,8 миллион кишини ташкил этади. 2010 йилдан 2024 йилгача бўлган 15 йиллик давр мобайнида аҳоли сони барқарор ўсиб келмоқда ва сўнгги беш йил ичида ўртача йиллик ўсиш суръати тахминан 2,0% ни ташкил этган. Эътиборга сазовор жиҳати шундаки, Тошкент шаҳрида аҳоли сонининг ўсиш суръати айниқса юқори бўлиб, тахминан 4,8% ни ташкил этади, Тошкент вилояти (Тошкент шаҳридан ташқари), Қорақалпоғистон Республикаси, Бухоро вилояти ва бошқаларда эса ўсиш суръати 1,5% дан камдир.

2.1.2 Иқтисодиёт

Сўнгги ўн йилликда Ўзбекистон иқтисодиёти барқарор ўсишни намоён этмоқда. 2018 йилдан бери ҳақиқий ялпи ички маҳсулот (ЯИМ) ҳар йили 5% дан ортиқ ўсиш суръатини сақлаб келмоқда, фақат 2020 йилдаги COVID-19 пандемияси бундан мустасно бўлган. Асосий тармоқлар қаторидан пахта етиштириш, табиий ресурсларни, жумладан табиий газ ва олтинни

қазиб чиқариш соҳалари ўрин олган. Меҳнат бозорида сўнгги йилларда ишсизлик даражаси, одатда, 10% атрофида сақланиб келмоқда. Шунингдек, амалга оширилаётган Президент Мирзиёев раҳбарлигида иқтисодий либераллаштириш жараёнлари фаол равишда илгари сурилмоқда. Айниқса, коронавирус пандемияси даврида халқаро молиявий ташкилотлардан маблағ жалб этилган ҳолда иқтисодиётни тез тиклаш бўйича ижтимоий-иқтисодий чоралар амалга оширилган.

2.1.3 Саноат тенденциялари

Ўзбекистон саноати ялпи қўшилган қиймат (ЯҚҚ) кўрсаткичи бўйича барқарор ўсиб бормоқда, йиллик ўсиш суръати тахминан 20% ни ташкил этмоқда. 2024 йилдаги энг катта ялпи қўшилган қиймат улуши хизматлар соҳасига тўғри келиб, у умумий улушнинг 51% ни ташкил этади. Хизматлар соҳаси йиллар давомида изчил ўсишни намоен этмоқда ва бу соҳани мамлакатнинг асосий тармоқларидан бирига айлантирган. Ундан кейинги ўринда саноат соҳаси 29% улуш билан туради, савдо, қурилиш, транспорт ва омборлаштириш соҳалари эса ҳар бири 10% дан кам улушга эга.

2024 йилда қишлоқ хўжалиги, саноат, қурилиш ва хизматлар соҳалари бўйича ҳудудлар кесимида ялпи қўшилган қиймат кўрсаткичлари кескин фарқ қилади. Ялпи қўшилган қиймати энг катта бўлган ҳудудлар қуйидагича: Тошкент шаҳри, Тошкент вилояти (шаҳардан ташқари), Навоий, Самарқанд ва Андижон. Соҳалар кесимида эса Самарқанд вилояти қишлоқ хўжалиги ва балиқчилик соҳасида энг юқори ялпи қўшилган қийматга эга. Бошқа ҳудудлар ўлчами жиҳатидан катта фарқ қилмайди — Фарғона, Тошкент вилояти (шаҳардан ташқари), Сурхондарё, Наманган, Қашқадарё, Бухоро ва Андижон вилоятлари деярли бир хил ялпи қўшилган қийматга эга.

Саноат соҳасида Навоий, Тошкент шаҳри ва Тошкент вилояти мутлақ устунликка эга; қурилиш соҳасида — Тошкент вилояти ва Тошкент шаҳри; хизмат кўрсатиш соҳасида эса Тошкент шаҳри мутлақ устун бўлиб, ундан кейин Самарқанд, Тошкент вилояти ва Андижон келади. Шунингдек, Самарқанд, Тошкент шаҳри атрофи ва Фарғона ҳам хизматлар соҳасида фаоллик кўрсатмоқда.

2.2 ТАБИИЙ МУҲИТ

2.2.1 ИҚЛИМ

Ўзбекистоннинг иқлими қитъавий бўлиб, ҳаво ҳароратининг мавсумий ва кундалик тебранишлари катта, ёз фасли иссиқ ва узок, баҳор нисбатан нам, қиш фасли эса қуруқ ва совуқ бўлади. Ёзда кун узунлиги тахминан 15 соатни ташкил этса, қишда камида тўққиз соатга тенг бўлади. Ёнг совуқ ой — январь. Ҳарорат шимолда -8 °C ва ундан пастга тушади, мамлакатнинг энг жанубида, Термиз шаҳри яқинида эса нолдан юқори бўлади. Қишда ҳароратнинг мутлақ минимал қиймати -35 °C дан -38 °C гача етиши мумкин. Ёнг иссиқ ойлар июль ва август бўлиб, паст тоғли ва текислик ҳудудларда ўртача ҳарорат 25-30 °C ни ташкил этади, жанубий ҳудудларда (Термиз - Шеробод атрофи) эса 41-42 °C гача кўтарилади.

Ўзбекистоннинг иқлими асосан қуруқ бўлиб, йиллик ёмғир миқдори одатда 200-300 мм дан

ошмайди. Ёғингарчиликнинг катта қисми, тахминан 70%, қиш ва баҳор ойларига тўғри келади. Қиш фаслида паст текислик ҳудудларда ҳам қор ёғиши мумкин, аммо у одатда фақат бир неча сантиметрлик қор қатламини ҳосил қилади. Шу билан бирга, тоғли ҳудудларда ўртача қор қатлами тахминан 60 см бўлиб, айрим ҳолларда 2 метргача етиши мумкин.

2.2.2 Топография ва Геология

Ўзбекистоннинг релефи жуда хилма-хил бўлиб, унда катта чўллар, ҳосилдор водийлар ва баланд тоғ тизмалари мавжуд. Мамлакатнинг асосий географик хусусиятлари қуйида келтирилган:

Чўллар ва паст текисликлар

- Қизилқум чўли (“Қизил қум”) мамлакатнинг марказий қисмида жойлашган бўлиб, катта майдонни эгаллайди.
- Устюрт платоси — шимолий ғарбий ҳудудда жойлашган бўлиб, қуруқ ландшафтларга эга ва мамлакатнинг паст текислик ҳудудларига катта ҳисса қўшади.
- Орол денгизи ҳавзаси — илгари катта ички денгиз бўлган, аммо сув ресурсларининг бошқа йўналишларга бурилиши натижасида кескин кичрайган.

Тоғлар ва баланд ҳудудлар

- Тянь-Шань ва Помир-Олой тизмалари — мамлакатнинг шарқий ва жанубий-шарқий қисмларини қамраб олади. Бу тоғ тизмаларида баландлик 4 500 метргача етади. Ушбу тоғ тизмалари Ўзбекистондаги сейсмик фаолликнинг асосий манбаи ҳисобланади.
- Ҳисор тоғ тизмаси — мамлакатнинг жанубида жойлашган бўлиб, бу ерда Ўзбекистоннинг энг баланд чўққилари, жумладан Аделунга тоғ чўққиси (4 301 метр) мавжуд.
- Фарғона водийси — мамлакатнинг шарқий қисмида жойлашган бўлиб, жанубий Қирғизистон ва шимолий Тожикистон ҳудудларига ҳам ёйилган. У қадимги дарёларнинг олиб келган тупроқлари (аллювий қатламлар) натижасида ҳосил бўлган бўлиб, қишлоқ ҳўжалиги учун жуда ҳосилдор ерларга эга. Шу билан бирга, водий тектоник ёриқлар яқинида жойлашганлиги сабабли зилзила хавфи юқори.

Геологик тузилиши

- Ўзбекистон геологияси жуда мураккаб бўлиб, у қадимги қитъаларнинг тўқнашуви, океан қавати қолдиқлари, вулқон фаолияти ва чўкма жинслар таъсири натижасида шаклланган. Мамлакат минерал ресурсларга жуда бой ҳудуд сифатида маълум. Геологик жиҳатдан Ўзбекистон икки асосий тузилмадан иборат: Тянь-Шань ороген камари ва Тўрон платосидан.
- Тянь-Шань ороген камари Чатқол, Қорам, Туркистон ва Зарафшон каби қатланиш структураларини ўз ичига олади.

2.2.3 ТАБИИЙ ОФАТЛАР (ЗИЛЗИЛА, СЕЛ, ВА Ҳ.К.)

Ўзбекистоннинг турли ландшафтлари ва иқлимий шароити турли хил табиий офатлар юз бериш эҳтимолини юзага келтиради. Мамлакат ҳудуди кескин ҳарорат ўзгаришлари таъсирида бўлади. Тоғли ҳудудлар сел, тошқин ва қор кўчкиларига мойил бўлса, текислик ҳудудлар қурғоқчилик ва чанғ тўфонларига дуч келиши мумкин. Ўзбекистон дунё бўйича қурғоқчилик ва чанғ

тўфонларига нисбатан энг заиф 20 та давлат қаторига киради.

Ўзбекистон сейсмик фаоллиги юқори бўлган табиий шароитга эга. Илгари мамлакат ҳудудида магнитудаси 6-8 даражага етган зилзилалар кузатилган. Мамлакат ер қатламининг геологик ёриқлари соҳасида жойлашган бўлиб, бу ерда магнитудаси 7,5 гача бўлган зилзилалар эҳтимоли мавжуд. 1966 йилда Тошкент шаҳрида 5,2 магнитудали зилзила содир бўлиб, шаҳарга катта зарар етказган. Бу ҳолат Ўзбекистонда сейсмик хавфсизликни таъминлаш бўйича давлат миқёсидаги дастур ишлаб чиқилишига сабаб бўлган. 2021 йил 13 сентябрда “Ўзбекистон Республикаси аҳолиси ва ҳудудининг сейсмик хавфсизлигини таъминлаш тўғрисида”ги Қонун қабул қилинган.

2.3 ТРАНСПОРТ ҲАРАКАТИ ҲАЖМИ

2.3.1 АВТОЙЎЛ ҲАРАКАТ ҲАЖМИ

Ўзбекистон бўйлаб транспорт ҳаракати ҳажми географик жиҳатдан бир хил тақсимланмаган:

- Андижон вилоятида анъанавий равишда йўл ҳаракати жуда юқори бўлиб, айрим жойларда кунлик ҳаракат ҳажми 40 000 ЙМБ (Йўловчи машина бирлиги)/кунни дан ошиб кетади. Бу ҳудуд мамлакатнинг асосий шаҳар ва саноат марказларидан бири ҳисобланади. Шу билан бирга, Фарғона вилоятида ҳам айрим жойларда, айниқса чегара яқинида, кунлик ҳаракат ҳажми 30 000 ЙМБ/кунни га яқин бўлиб, сўнгги йилларда саноатлашув, индустриал паркларни ривожлантириш ва чегара орти савдосининг фаоллашуви натижасида транспорт оқимининг кескин ошгани кузатилмоқда.
- Марказий ҳудудда (Тошкент–Самарқанд–Бухоро йўлагига), Самарқанд вилоятидаги чегарага яқин жойларда, айниқса РО-3 (Тожикистон билан чегара) томон олиб борувчи йўлда, ҳаракат ҳажми қарийб 30 000 ЙМБ/кунни ташкил этмоқда — бу мамлакат бўйича энг юқори кўрсаткичлардан биридир. Шу билан бирга, туризм ресурсларининг жамланиши туфайли мавсумий йўловчи оқими ва юк ташиш ҳажмининг ошиб бориши ҳам кузатилмоқда.
- Жанубий ҳудудларда, айниқса Термиз-Афғонистон йўналишидаги автомагистрал халқаро юк ташиш ҳаракатлари учун стратегик аҳамият касб этади.
- Самарқанд ва Сурхондарё вилоятларида ҳам ҳаракат ҳажми юқори бўлиб, бу мамлакатнинг миллий ривожланиш стратегиялари доирасида иқтисодий диверсификация қилиш ва туризмни ривожлантириш бўйича олиб борилаётган савий-ҳаракатларни акс эттиради.

2.3.2 Йўловчи ва юк ташиш ҳажмлари

Ўзбекистонда ҳам йўловчи, ҳам юк ташиш ҳаракатларида автомобиль транспорти етакчи ўринни эгаллайди ва ички транспорт фаолиятининг 90% дан ортиқ қисмини ташкил этади. Сўнгги йилларда пандемиядан кейинги даврда йўловчи ташишда кучли тикланиш ва юк ташиш ҳажмининг барқарор ўсиши кузатилмоқда.

2020 йилда COVID-19 чекловлари туфайли йўловчи ташиш ҳажми кескин пасайган бўлса-да, 2022 йилга келиб у пандемиядан олдинги даражага яқинлашди. Шаҳарлашув жараёнлари ва ҳудудлараро боғланиш ташаббуслари шаҳарлар орасидаги ва шаҳар атрофидаги йўловчи

ҳаракатининг узлуксиз ўсишини таъминлади.

Юк ташиш эса барқарор ўсиш траекториясини намоён этмоқда. Бу, Ўзбекистоннинг Марказий Осиё логистикаси ва халқаро савдосидаги роли кенгайиб бораётгани билан изоҳланади. Йўл орқали асосан қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, қурилиш материаллари, истеъмол моллари ва минерал хомашёлар ташилади. CAREC стратегик коридорлари бўйлаб юк ташиш ҳажми айниқса ўсди, чунки Ўзбекистон Хитой, Марказий Осиё ва Европани боғловчи транзит марказ сифатида шаклланимоқда^{1,2}.

Ўзбекистон CAREC 2-, 3- ва 6-коридорлар чорраҳасида жойлашган бўлиб, сўнгги йилларда халқаро автомобиль ва темир йўллар ривожланиши унинг Марказий Осиёдаги халқаро логистика маркази сифатидаги ролини мустаҳкамлади. Аслида, халқаро юк ташиш ҳажми минтақадаги энг юқори даражадаги кўрсаткичлардан биридир ва унинг транзит коридор сифатидаги вазифаси янада кучайди, айниқса стратегик шарқ–ғарб (Хитой–Каспий денгизи) ва шимол–жануб (Россия–Жанубий Осиё) йўналишларида.³

3 ЎЗБЕКИСТОН ВА ҚЎШНИ МАМЛАКАТЛАРДА ТРАНСПОРТ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ РЕЖАСИ

3.1 Ривожлантириш режалаштирилиши ва устувор режалаштириш

3.1.1 “Ўзбекистон-2030” стратегияси (Президент фармони UP-158)

Ўзбекистоннинг ривожлантириш ва стратегик режалари “Ўзбекистон-2030 стратегияси” билан уйғунлаштирилган бўлиб, лойиҳалар ушбу стратегия доирасида тармоқлар бўйича бўлинган.

3.1.1.1 Асосий сиёсат (фалсафа, қадриятлар ва стратегия концепцияси))

"Ўзбекистон-2030" стратегияси 2023 йил сентябрда тасдиқланган узоқ муддатли миллий стратегия бўлиб, мамлакатнинг миллий истиқболи сифатида “Янги Ўзбекистон”ни яратишни назарда тутди⁴.

Стратегиянинг бешта асосий сиёсати (фундаментал концепцияси) қуйидагича. Улар собиқ Совет Иттифоқининг марказлашган бошқарув тизимидан бозор иқтисодиёти ва фуқаролик жамиятига йўналтирилган иқтисодиётга ўтишни назарда тутди.

¹Транспорт вазирлиги 2022 йилги йиллик ҳисоботи

²https://www.uzdaily.uz/en/uzbekistans-freight-transport-volume-reaches-record-15-billion-tons-in-2024/?utm_source=chatgpt.com

³ ОТБ (2022) “Ўзбекистон Республикаси: Миллий йўлларни ривожлантириш лойиҳаси бўйича таклиф этилган кредит ва техник ёрдам гранти”; Жаҳон банки (2023) “Ўзбекистон – Транспорт ва логистика ривожланиши учун интеграциялашган тизимнинг асосий элементлари”

⁴ Стратегия 2023 йил 31 июлдан 9 августгача жамоатчилик муҳокамасига қўйилган. "Ўзбекистон-2030" стратегияси жамоатчилик муҳокамаси учун эълон қилинган. Стратегия 2023 йил 11 сентябрда Президентнинг ПФ–158-сонли фармони билан тасдиқланган. "Ўзбекистон-2030" стратегияси бўйича.

Жадвал 3-1 "Ўзбекистон-2030" стратегиясининг асосий сиёсатлари

Банд	Мазмун
(1) Барқарор иқтисодий ривожланиш	Иқтисодий ўсиш орқали юқори ўрта даромадли мамлакатлар сафига кириш (ЯИМни икки баравар ошириш ва аҳоли жон бошига даромадни 4 000 АҚШ долларига етказиш)
(2) Таълим, тиббиёт ва ижтимоий ҳимоянинг халқаро стандартларга мослашуви	Жамоат эҳтиёжларига ва БМТ БРМ каби халқаро стандартларга жавоб берадиган давлат хизматлари тизимини ривожлантириш
(3) Қулай ва хавфсиз яшаш муҳитини яратиш	Атроф-муҳит, уй-жой, шаҳарсозлик ва жамоат инфратузилмасини такомиллаштириш
(4) Адолатли ва замонавий бошқарув тизимини шакллантириш	Рақамлилаштириш, ошқоралик ва децентрализацияга асосланган инсонпарвар давлат бошқарувини йўлга қўйиш
(5) Суверенитет ва хавфсизликни мустаҳкам таъминлаш	Миллий мудофаа, хавфсизлик ва ташқи сиёсатни кучайтириш ҳамда мустақилликни сақлаш

Манба: “Ўзбекистон-2030” стратегияси

3.1.1.2 Транспорт ва транзит соҳаси бўйича миллий мақсадлар

“Ўзбекистон-2030” стратегияси мамлакатнинг турли ҳудудларида транспорт соҳасини ривожлантириш орқали иқтисодий ўсиш ва минтақавий интеграцияни таъминлашга қаратилган кенг қамровли миллий мақсадларни белгилайди. Транспорт ва логистика соҳасига оид йўналишлардан қуйидагилар ажратиб кўрсатилган: чегаралараро транспорт коридорларини мустаҳкамлаш, логистика ва жамоат транспорти функцияларини ривожлантириш, йўл ҳаракати хавфсизлигини ошириш ҳамда транспорт соҳаси мутахассисларини тайёрлаш.

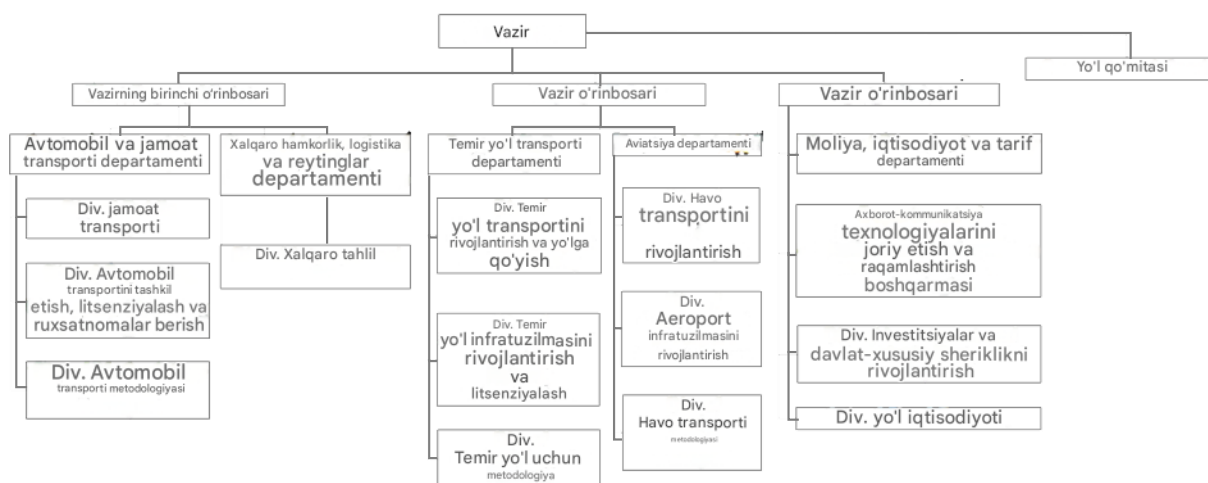
3.2 Ўзбекистондаги тегишли ташкилотлар

3.2.1 Транспорт вазирлиги (ТВ)

ТВнинг ташкилий тузилмаси 3.1-расмда кўрсатилган.

Инфратузилма ривожланиши билан боғлиқ бўлимлар учта йўналишга бўлинган бўлиб, ҳар бир йўналиш учун тегишли вазир ўринбосари жавобгар ҳисобланади.

ТВ транспорт сиёсати режалаштириш, тизимларни шакллантириш, халқаро ҳамкорлик ва молиялаштириш лойиҳаларини мувофиқлаштириш учун жавобгардир.

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи томонидан ТВ расмий веб-сайти асосида тайёрланган

Расм 3-1 Транспорт вазирлиги ташкилий тузилмаси

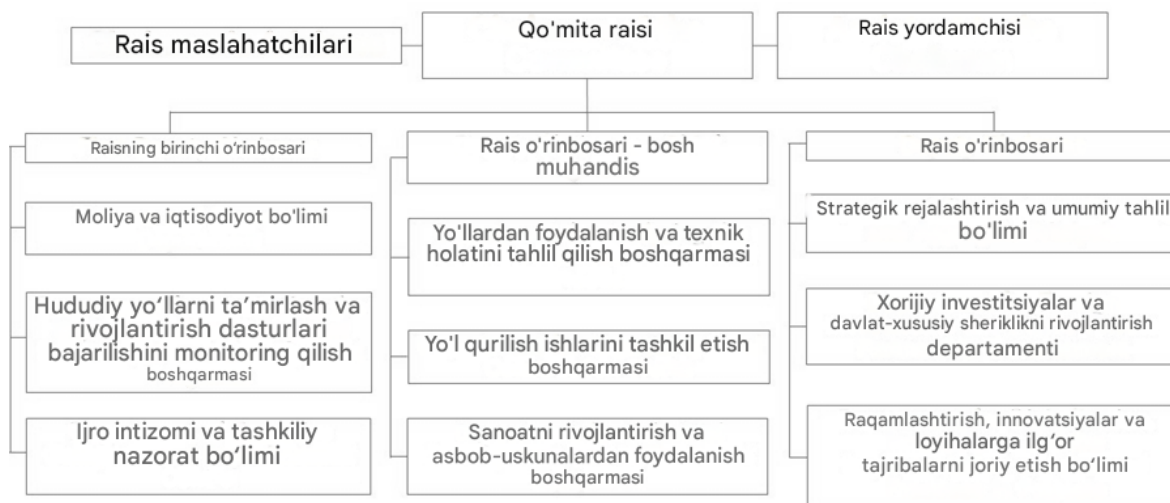
3.2.2 Автомобиль йўллари қўмитаси (АЙҚ)

АЙҚнинг ташкилий тузилмаси 3.2-расмда кўрсатилган.

Инфратузилма ривожланиши билан боғлиқ бўлимлар учта йўналишга бўлинган бўлиб, ҳар бир йўналиш учун тегишли раис ўринбосари жавобгар ҳисобланади.

АЙҚ Транспорт вазирига тўғридан-тўғри бўйсунувчи ташкилот бўлиб, ТВнинг одатий бўлимларидан мустақил равишда фаолият юритади. У автомобиль йўлларини ривожлантиришнинг амалий жиҳатлари — режалаштириш, лойиҳалаш, қурилиш ва таъмирлаш ишлари учун масъулдир.

Шу муносабат билан, тадқиқот гуруҳи Ўзбекистон томонидан йўллар, кўприklar ва табиий офатларнинг олдини олиш бўйича лойиҳалар рўйхатини тақдим этишни сўраганда, Транспорт вазири ўринбосари мазкур лойиҳаларни танлаш вазифасини АЙҚга юклатди ва айнан йўлларни такомиллаштириш учун масъул бўлган АЙҚ лойиҳа номзодлари рўйхатини тақдим этди.

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи томонидан АЙҚ расмий веб-сайти асосида тайёрланган

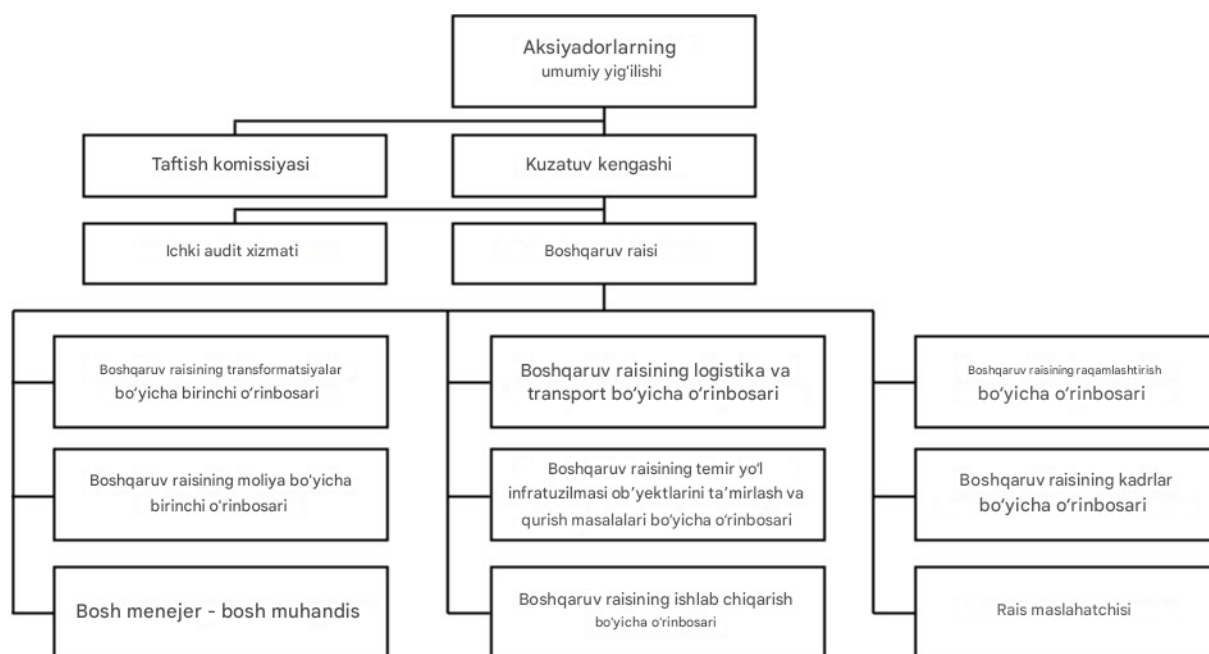
Расм 3-2 Автомобиль йўллари қўмитаси ташкилий тузилмаси

3.2.3 “Ўзбекистон темир йўллари” АЖ (ЎТЙ)

ЎТЙнинг ташкилий тузилмаси 3.3-расмда кўрсатилган.

Бошқарув раиси акциядорларнинг умумий йиғилишига бўйсунувчи ҳисобланади. Бошқарув раиси қўл остида ҳар бир соҳада ўз соҳаси учун жавобгар бўлган раис ўринбосарлари фаолият юритади. Улардан айримлари 100% дан 43,4% гача бўлган улушда “Ўзбекистон темир йўллари”га тегишли бўлган шўъба корхоналарга масъулдирлар.

Асосий фаолият йўналишларига — йўловчи поездлар ҳаракати, юк поездлари ҳаракати, техник хизмат кўрсатиш ва қурилиш ишлари киради ва улар функционал бўлинмаларга ажратилган. Ноиқтисодий фаолият соҳасида эса ЎТЙ катта микдорда активларга эга — концерт зали, ботаника боғи, шифохона ва темир йўл мактабини ўз ичига олади. ЎТЙнинг ўзи бу ноиқтисодий активларнинг деярли барчасига эгалик қилади.

Манба: ЎТЙнинг 2023 йилги бизнес режаси

Расм 3-3 “Ўзбекистон темир йўллари” АЖ ташкилий тузилмаси

3.3 Ўзбекистонда мақсадли тармоққа умумий тавсиф

3.3.1 Йўл ва кўприк соҳасининг ҳозирги ҳолати ва муаммолари

Ўзбекистоннинг йўл тармоғи тахминан 142 минг кмни ташкил этади ва бу ҳақдаги маълумотлар 3.2-жадвалда келтирилган. Асфальт ётқизилган йўллар улуши (махаллий йўллар ҳам қўшилганда) ҳали ҳам 50%дан кам, йўл инфратузилмасини сақлаш имкониятлари етарли даражада эмас. Хатто халқаро аҳамиятга эга йўлларда ҳам каттиқ шикастланган қопламали участкалар мавжуд.

Автомобиль транспорти умумий ташиш ҳажмининг 90% ини ташкил қилади, шунингдек, Қозоғистон, Тожикистон, Қирғизистон ва Туркменистон билан савдо ҳажми 2018 йилдан бери

ортиб бормокда.

Бошқа томондан, йўл-транспорт ҳалокатлари натижасида ҳалок бўлганлар сони юқори бўлиб қолмокда, бу борада ЈСА йўл хавфсизлиги соҳасида техник ҳамкорликни амалга оширмокда. Шу билан бирга, Тошкентдан бошланадиган икки пулли йўлни қуриш бўйича ДХШ (PPP) лойиҳаси амалга оширилмокда ва пойтахт марказида логистика тармоғини жиддий такомиллаштириш ишлари олиб борилмокда.

Амударё ва Сирдарё дарёларидан ташқари Ўзбекистонда йирик дарёлар кам. Кўприкларнинг кўпчилиги кичик ва ўрта ҳажмда бўлиб, кўпгина шаҳар йўллари темир йўллар билан кесишган жойларда айри босқичли кесишмаларга эга. Шунингдек, Совет даврида қурилган кўприклар тезда эскирмокда ва барча кўприкларнинг тахминан 30% ини таъмирлаш ёки янгилаш зарур.

Жадвал 3-2 Йўл ва кўприкларнинг ҳозирги ҳолати

Соҳа	Тоифа	Узунлиги / Сони	Изоҳлар
Йўллар / Кўприклар	Халқаро йўллар	3,992 км	Халқаро йўллар (яхши ҳолатда): М34, М41, А373, А376, А381
	Миллий йўллар	39,370 км	Халқаро йўллар (таъмирлашни талаб қилади): М37, М39, А377, А378, А379, А380
	Маҳаллий йўллар	102,614 км	Қоплама тури: Асфальт 41%, Бетон 2%, Содда қоплама 3%, Қум-шағал 55%
	Кўприклар	7,112 кўприк	Кўприк ҳолати: Яхши 72%, Таъмирлашни талаб қилади 24%, Алмаштиришни талаб қилади 4%

Манба: ЈСА тадқиқот гуруҳи

3.3.2 Йўлларда табиий офатлар соҳасидаги ҳозирги ҳолат ва муаммолар

3.3.2.1 Тоғ жарликлари ва тоғ ёнбағирларининг қулаши

Қамчиқ довони ва Тахтакўприк довони каби тоғли ҳудудлардан ўтувчи асосий трассаларда ер силкинишлари ва ёмғирлар натижасида тоғ жарликлари ва ёнбағирларнинг қулаши ҳолатлари кузатилган. Бу йўллар тик ёнбағирлар ва ноаниқ, ёпсароқ тоғ жинсларидан иборат бўлган қатламлар яқинидан ўтади, натижада ҳар йили ёнбағирларнинг емирилиши ёки тошларнинг йўлга тушиши сабабли йўлларни ёпишга тўғри келади ва баъзи ҳолларда ҳалокатлар содир бўлади.

Автомобиль йўллари кўмитаси (АЙК) бу каби ҳолатларда грунт ва тошларни тозалаш, емирилган ёнбағирларни кесиб ташлаш, габион тўрлар билан мустаҳкамлаш каби чоралар кўриб келмокда. Бирок, юқори даражадаги илғор ёнбағирлардан ҳимоя чоралари ҳали амалга оширилмаган.

3.3.2.2 Ер кўчкилари

Ўзбекистонда ер кўчкилари асосан Тошкентнинг шимолий ва шимоли-шарқий чегарасидаги тоғли ҳудудларда, шунингдек Самарқанднинг жанубида (Тожикистон билан чегара ҳудудида) кузатилган. Тошкентнинг шимоли-шарқида жойлашган Қамчиқ довони атрофидаги ҳудуд мураккаб геологик тузилиши билан тавсифланади — бу ерда қадимги (протерозой-палеозой) қатламлар қатланишлари ва кўп йўналишли ёриқлар (вулкан фаолиятига боғлиқ тектоник

силжишлар) мавжуд бўлиб, ер кўчкларига мойиллик юқори.

Халқаро А-373 трассаси бўйлаб Камчик довонида кўплаб хавфли ёнбағирлар мавжуд ва бу ҳудудда Миллий ер кўчклар мониторинги хизмати мунтазам патрул олиб боради ҳамда GPS тизими ёрдамида назорат амалга оширади.

2014 йилда А-373 халқаро йўлининг 197,2 км қисмида йирик ер кўчкиси содир бўлиб, натижада автомобиль ва темир йўл йўллари емирилган. Бу фалокатдан сўнг АЙҚ емирилган йўл қисмини тоғ томон силжитди ва ёнбағирнинг пастки қисмида 20 метрли темирбетон кутбалар орқали чуқур пойдевор курди. Бироқ, мазкур ҳолатдан ташқари бошқа жойларда ер кўчкларига қарши жиддий чоралар кўрилмаган.

3.3.2.3 Тоғ оқимлари (сел ва тошқинлар)

Қирғизистон ва Тожикистон билан чегарадош тоғли ҳудудларда тоғ оқимлари хавфи юқори бўлган жойлар мавжуд. 1887-2022 йиллар оралиғида Ўзбекистонда сел ва тошқин билан боғлиқ 4 072 та ҳолат қайд этилган. 1969 йилда халқаро А-373 йўлида тахминан 1 миллион м³ ҳажмда ер кўчкиси содир бўлиб, натижада сел оқими йўлни босиб ўтган ва йўл тақрибан 10-20 кун давомида ёпилган.

3.3.3 Темир йўл соҳасидаги ҳозирги ҳолат ва муаммолар

“Ўзбекистон темир йўллари” АЖ (ЎТЙ)нинг 2024 йилдаги сўнгги ташиш кўрсаткичларига кўра, импорт ва экспорт юк ҳажми тахминан 74 миллион тоннани ташкил этган, транзит юклар билан бирга умумий ҳажм 102 миллион тоннага етган. Солиштириш учун, Японияда 2023 молия йилида темир йўл орқали юк ташиш ҳажми 26,52 миллион тонна, Россияда эса 123 миллион тонна бўлган. Демак, ЎТЙнинг ташиш миқёси Японияникидан тахминан уч баробар катта, транзит юкларни қўшганда эса Россия даражасига яқин. Йўловчилар ташиш ҳажми 9,83 миллион киши, транзит йўловчилар билан бирга 10,01 миллионни ташкил этади. ЎТЙ электрификация жараёнини фаол илгари сурмоқда, аммо ҳозирча фақат 40% темир йўл тармоғи электрификация қилинган. Шу сабабли, дизел локомотивларига ҳануз эҳтиёж бор. Бироқ дизел локомотивларнинг асосий қисми 30 йилдан ортиқ муддатдан бери фойдаланилмоқда. Шунингдек, станцияларида вагонларни манёвр қилувчи локомотивларнинг ҳаммасининг ёши 30 йилдан ошган ва жами локомотивларнинг 73% и шу ёш тоифасига киради. Одатда локомотивлар 30 йилдан ошганидан кейин ишлаб чиқарувчи томонидан эҳтиёт қисмлар етказиб бериш тўхтайтиди, таъмир ва хизмат кўрсатиш мураккаблашади. Шу сабабли, агар парк янгиланмаса, поезд ҳаракати издан чиқиши хавфи мавжуд.

4 ЛОЙИҲА ТАКЛИФЛАРИ

4.1 Автомобиль йўллари Соҳаси

Жадвал 4-1 Автомобиль йўллари соҳасидаги лойиҳа таклифлари

No.	Лойиҳа номи	Йўл тоифаси	Лойиҳа мазмуни	Узунлиги	Автотранспорт оими (автомобил/кун)	Вилоят
RO-1	A373 "Тошкент–Ўш" автомагистрالى (309–354 км)	A: Халқаро (CAREC, TRACECA, Каспий денгизи йўлаги)	Реабилитация	45км	25,000	Андижон
RO-2	D107 (4P114) "Наманган шаҳри – Косонсой шаҳри" (0 - 37км)	D: Миллий	Реабилитация + Йўлни кенгайтириш	37км	19,551	Наманган
RO-3	A377 "Самарқанд – Айний" автомагистрالى (0–36 км)	A: Халқаро (CAREC, TRACECA)	Реабилитация + Йўлни кенгайтириш	36км	22,000-25,000	Самарқанд
RO-4	M39A "Хайратон кириш қисми" автомагистрالى (0–31 км)	M: Халқаро (CAREC, TRACECA)	Реабилитация	31км	5,950	Сурхондарё
RO-5	D168 (4P-99) "Мангўзар қишлоғи – Хотинрабоб қишлоғи – Шўрчи қишлоғи" автомагистрالى (0–40 км)	D: Миллий	Реабилитация	40км	5,155	Сурхондарё
RO-6	A376 "Қўқон – Жиззах" автомагистрالى (14–45 км)	A: Халқаро (CAREC, TRACECA)	Таъмирлаш + Йўлни кенгайтириш	31км	17,467	Фарғона
RO-7	D089 "Фарғона шаҳри – Қувасой шаҳри" (6–25 км)	D: Миллий	Таъмирлаш + Йўлни кенгайтириш	19км	32,600	Фарғона
RO-8	A380 "Ғузор – Бухоро – Нукус – Бейнеу" автомагистрالى (765–780 км)	A: Халқаро (CAREC, TRACECA)	Янги қурилиш	15км	7,004	Қорақалпоғистон
RO-9	M37 "Самарқанд – Бухоро – Туркманбоши"	M: Халқаро (CAREC, TRACECA)	Янги қурилиш	43км	26,600	Навоий
RO-10	M39 "Тахтақўрача тоннель қурилиш лойиҳаси"	M: Халқаро (CAREC, TRACECA)	Янги қурилиш	11 км	11,789	Самарқанд Қашқадарё

Йўлларнинг "М" ва "А" тоифалари халқаро йўллар учун қўлланилади ва уларнинг қисқартмалари мос равишда ***"Mezhdunarodny" (Халқаро)** ва ***"Avtomagistral" (Автомагистраль)** сўзларидан олинган. Бироқ, ҳар икки тоифа ҳам ҳозирги вақтда халқаро йўллар сифатида белгиланган бўлиб, улар орасида аниқ фарқ мавжуд эмас.

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

4.2 Кўприклар Соҳаси

Жадвал 4-2 Ҳудудлар кесимида кўприклар соҳасида тақлиф этилган лойиҳалар

No.	Худуд	Кўприклар сони	Йўл тури бўйича		
			Халқаро йўл	Миллий йўл	Бошқа йўл
1	Қорақалпоғистон	9	1 (CAREC, TRACECA)	2	6
2	Андижон	7	1 (CAREC, TRACECA, Каспий денгизи йўналиши)	2	4
3	Бухоро	8	2 (CAREC, TRACECA, Каспий денгизи йўналиши)	3	3

No.	Худуд	Кўприклар сони	Йўл тури бўйича		
			Халқаро йўл	Миллий йўл	Бошқа йўл
4	Жиззах	9	¹ (CAREC, TRACECA)	3	5
5	Қашқадарё	9	¹ (CAREC, TRACECA)	2	6
6	Навоий	3	0	2	1
7	Наманган	6	0	3	3
8	Самарқанд	12	¹ (CAREC, TRACECA, Каспий денгизи йўналиши)	7	4
9	Сурхондарё	8	0	1	7
10	Сирдарё	8	⁴ (CAREC, Каспий денгизи йўналиши)	0	4
11	Тошкент	10	² (CAREC, TRACECA, Каспий денгизи йўналиши)	5	3
12	Фарғона	8	¹ (CAREC, TRACECA, Каспий денгизи йўналиши)	3	4
13	Хоразм	8	¹ (TRACECA)	2	5

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

4.3 Йўл офатлари олидини олиш

Жадвал 4-3 Йўл офатлари олдини олиш бўйича лойиҳа таклифлари

No.	Лойиҳа номи	Тоғ довони	Йўл тоифаси	Узунлиги	Ҳаракат хажми (т/кун)
RD-1	D006 (58–81 км) “Тошкент–Чирчиқ–Чимган”	Чимган довони	D: Миллий	23км	3,880
RD-2	A373 (103–177 км) “Тошкент–Ўш”	Қамчик довони	A: Халқаро (CAREC, TRACECA, Каспий денгизи йўналиши)	74км	24,279
RD-3	M39(1115–1145км) “Олма ота–Бишкек–Тошкент–Шаҳрисабз–Термиз”	Тахтақўрача довони	M: Халқаро (CAREC, TRACECA)	30км	11,789
RD-4	M39 (1305–1315 км) “Олма ота–Бишкек–Тошкент–Шаҳрисабз–Термиз”	Чак-Чак довони	M: Халқаро (CAREC, TRACECA)	10км	13,263
RD-5	D149 (21–25 км) “Лангар–Майданак”	Лангар–Майданак довони	D: Миллий	4км	4,607
RD-6	M39 (993–1013 км) “Олма ота–Бишкек–Тошкент–Шаҳрисабз–Термиз”	Сайхан довони	M: Халқаро (CAREC, TRACECA)	20км	40,000-45,000
RD-7	D052 (43–79 км) “Даштобод–Зомин–Бахмал–Ғаллаорол”	—	D: Миллий	36км	9,000-10,000
RD-8	D050 (38–47 км) “Учтепа – Жиззах”	—	D: Миллий	9км	9,000-11,000
RD-9	D075 (46–77 км) “Оқтош–Янгиробод–Лангар–Чўя”	Лангар–Хотирчи довони	D: Миллий	31км	1,300-1,500

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

4.4 Темир йўл лойиҳалари

Жадвал 4-4 Темир йўл соҳасидаги номзод лойиҳалар

No.	Лойиҳалар	Доираси	Узунлиги
RW-1	“Самарқанд – Ургут” йўналиши бўйлаб электрлаштирилган темир йўл қурилиши	Икки йўлли темир йўл қурилиши	Тахминан. 50км
RW-2	“Тошкент – Паркент” йўналиши бўйлаб электрлаштирилган темир йўл қурилиши	Икки йўлли темир йўл қурилиши	Тахминан. 40км
RW-3	“Навоий – Учкудук” темир йўл йўналишини электрлаштириш	Мавжуд йўлни электрлаштириш	Тахминан. 300км
RW-4	“Тошкент – Ангрен” йўналишида иккинчи электрлаштирилган темир йўл чизигини қуриш	Икки йўлли темир йўл қурилиши	Тахминан. 100км
RW-5	“Навоий – Бухоро” участкасининг юқори тезликдаги электрлаштирилган темир йўлида иккинчи йўл қурилиши	Янги темир йўл қурилиши	Тахминан. 90км

5 Дастлабки узун рўйхат лойиҳасини тайёрлаш

Жадвал 5-1 Дастлабки узун рўйхат

Соҳа	No.	Йўналиш номи	Лойиҳа номи
Йўллар (10 та)	RO-1	A373	A373 "Тошкент-Ош" автомобиль йўли (309–354 км)
	RO-2	D107 (4P114)	D107 (4P114) "Наманган шаҳри – Косонсой шаҳри" (0–37 км)
	RO-3	A-377	A-377 "Самарқанд ш.–Айний" автомобиль йўли (0–36 км)
	RO-4	M39A	M39A "Хайратони кириш қисми" автомобиль йўли (0–31 км)
	RO-5	D168	D168 (4P-99) "Мангузар қишлоғи – Хотинработ қишлоғи – Шаҳритуз қишлоғи" автомобиль йўли (0–40 км)
	RO-6	A-376	A-376 "Қўқон–Жиззах" автомобиль йўли (14–45 км)
	RO-7	D089	D089 "Фарғона шаҳри – Қувасой шаҳри" (6–25 км)
	RO-8	A380	A380 "Ғузор–Бухоро–Нукус–Бейнеу" автомобиль йўли
	RO-9	M37	M37 "Самарқанд–Бухоро–Туркманбоши" автомобиль йўли (147–190 км)
	RO-10	M39	M39 "Тахтақўрача тоннели қурилиши лойиҳаси"
Кўприк (47 та)	BR-1	A-380	A-380 "Ғузор–Бухоро–Нукус–Бейнеу" автомобиль йўлидаги 615,2 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-2	95V119	95V119 "D233 автомобиль йўли (61 км) – КС-1" йўлидаги 5,9 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-9	D233	D233 "Нукус шаҳри – Окманғит шаҳри – Кегайли шаҳри – Чимбой шаҳри – Қозокдарё аҳоли пункти" автомобиль йўлидаги 8,8 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-10	M41	M41 "Бишкек – Дўшанбе – Термиз" автомобиль йўлидаги 582 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-11	D086	D086 "Марғилон шаҳри – Улуғнор тумани" автомобиль йўлидаги 41 км да жойлашган Зовур кўприги реконструкцияси
	BR-13	D132	D132 "Андижон умумий фойдаланишдаги йўл" 14,22 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-17	M37	M37 "Самарқанд–Бухоро–Туркманбоши" автомобиль йўлидаги 263,75 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-18	M37	M37 "Самарқанд–Бухоро–Туркманбоши" автомобиль йўлидаги 212 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-19	D184	D184 "Қорақўл шаҳри – Қорақўл темир йўл бекати – Янги бозор қишлоғи – Жигачи қишлоғи" автомобиль йўлининг 4,650 км қисмидаги кўприкни реконструкция қилиш
	BR-23	80V051	80V051 "80V026 йўли (3 км) – D067 йўли (307 км) – Шағал қум кони" автомобиль йўлининг 3,3 км қисмидаги кўприкни реконструкция қилиш

Соҳа	No.	Йўналиш номи	Лойиҳа номи
	BR-24	D175	D175 "D198 йўли (73 км дан) – A380 йўли (259 км) – Варахша аҳоли пункти – Мохонкул худуди – M37 йўли (331 км гача)" даги 69,3 км да жойлашган кўприкни реконструкция қилиш
	BR-26	D055	D055 "M39 йўли (1031 км дан) – Маржонбулоқ шаҳри – Зармиғон шаҳри – Қўшрабат тумани" даги 49+800 км да жойлашган сой устидан ўтувчи кўприкни реконструкция қилиш
	BR-27	M39	M39 "Олма ота–Бишкек–Тошкент–Шахрисабз–Термиз" автомобиль йўлидаги 1014+760 км да Сангзор дарёси устидан ўтувчи кўприкни реконструкция қилиш
	BR-31	D051	D051 "Ш. Рашидов тумани – Учтепа қишлоғи – Оқтом қишлоғи – Фориш тумани" даги 16+800 км даги сув чиқариш канали устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-32	D047	D047 "Жиззах шаҳри – Пахтакор шаҳри – Дўстлик шаҳри – Гагарин шаҳри – M39 йўли (918 км гача)" даги 81+902 км даги сув чиқариш канали устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-35	A378	A378 "Самарқанд–Ўзур" автомобиль йўлидаги 125+800 км да Қашқадарё дарёси устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-36	A-380	A-380 "Ўзур–Бухоро–Нукус–Бейнеу" автомобиль йўлидаги 70,2 км даги сув чиқариш канали устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-38	D153	D153 "Қарши шаҳри – Бешкент шаҳри – Камаши қишлоғи – Касби қишлоғи – Косон шаҳри" даги 38,9 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-44	D067	D067 "Зарафшон йўли" даги 197 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-45	D067	D067 "Зарафшон йўли" даги 234,4 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-46	D129	D129 "Балиқчи тумани – Мингбулоқ тумани – Найман қишлоғи – Чағали қишлоғи – A373 'В' йўли (9 км гача)" даги 76,021 км да Қорақалпоқ коллектори устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-49	D129	D129 "Балиқчи тумани – Мингбулоқ тумани – Найман қишлоғи – Чағали қишлоғи – A373 'В' йўли (9 км гача)" даги РК61+375 км да Охунбобоев канали устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-51	V108	V108 "Наманган шаҳри – Тошбулоқ шаҳри – Шаҳанд қишлоғи" даги РК14+00 км да Косонсой дарёси устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-54	D070	D070 "Жума шаҳри – Хончорвоқ қишлоғи – A378 йўли (30 км гача)" даги 16 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-55	30V068	30V068 "M37 автомобиль йўли" даги 4,48 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-57	D047	D047 "Зарафшон йўли" (Паяриқ тумани) даги 29 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-59	V078	V078 "Самарқанд шаҳри – Булунғур шаҳри – Барлос қишлоғи – Аламли қишлоғи" (Жомбой тумани) даги 5,6 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-60	M37	M37 "Самарқанд–Бухоро–Туркманбоши" автомобиль йўлидаги 0,08 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-61	D065	D065 "Жума шаҳри – Каттақўрғон шаҳри" (Пастдарғом тумани) даги 38,2 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-62	D069	069 "Тойлоқ тумани – Ургут шаҳри" (Ургут тумани) даги 12,2 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-63	D067	D067 "Зарафшон йўли" (Иштихон тумани) даги 56 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-64	D170b	D170b "Сариосиё қишлоғи" даги 10 км да Обизаранг дарёси устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-72	20V020a	20V020a "A376 йўли (25 км дан)" даги РК0+210 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-73	20V020a	20V020a "A376 йўли (25 км дан)" даги РК0+310 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-74	20V020a	20V020a "A376 йўли (25 км дан)" даги 0+525 км даги виадук кўприги реконструкцияси
	BR-76	M-39	M-39 "Олма ота–Бишкек–Тошкент–Шахрисабз–Термиз" автомобиль йўлидаги РК881+720 км да кўприкни реконструкция қилиш

Соҳа	No.	Йўналиш номи	Лойиҳа номи
	BR-80	M-39	M-39 "Олма ота–Бишкек–Тошкент–Шаҳрисабз–Термиз" автомобиль йўлидаги 865+200 км да темир йўл устидан (чап тарафда) кўприкни реконструкция қилиш
	BR-81	A-373a	A-373a "A-373 йўли – Оҳангарон – Бўка – Сардоба – M39 (918 км) (45 км дан) тармоқ" даги 11+358 км да Ангрен дарёси устидан кўприкни таъмирлаш
	BR-82	D005	D005 "Тошкент шаҳри – Қибрай шаҳри – Май қишлоғи" даги 10+980 км да Бўзсув устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-85	D025a	D025a "M-39 йўлидан M34 йўлига (823 км дан) тармоқ" даги 2+370 км да Жун канали устидан кўприкни реконструкция қилиш
	BR-86	D031	D031 "D001 йўли (7 км дан) – Назарбек қишлоғи – Ҳаракат қишлоғи – Ёнарик қишлоғи" даги 0+050 км да Бўзсув устидан кўприкни таъмирлаш
	BR-92	D105	D105 "Фарғона ҳалқа автомобиль йўли" даги 195,7 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-93	D093	D093 "Марғилон шаҳри – Риштон шаҳри – Оқчи қишлоғи – Каримдевона қишлоғи – Тожикистон чегараси" даги 60,3 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-96	40V100	40V100 "Кўчқорчи – Сирлимачит – Арабмозор" йўлидаги 1,9 км да виадук реконструкцияси
	BR-99	D220	D220 "Боғот қишлоғи – Янгиариқ қишлоғи – Хива шаҳри – Қўшқўпир қишлоғи – Шовот шаҳри – Гурлан шаҳри" даги 55,6 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-100	D221	D221 "Хонқа шаҳри – Янгиариқ қишлоғи – Чикирчи қишлоғи – Хива шаҳри" даги 3,9 км да кўприкни реконструкция қилиш
	BR-102	90V058	90V058 "Питнак шаҳри – Питнак қишлоғи" даги 2,5 км да кўприкни реконструкция қилиш
Табиий офатлардан ҳимоя (7 та)	RD-2	A373	A373 (103-177кмPost) "Тошкент-Ош"
	RD-3	M39	M39 (1115-1145 кмPost) "Олма ота- Бишкек-Тошкент-Шаҳрисабз-Термиз"
	RD-4	M39	M39 (1305-1315 кмPost) "Олма ота- Бишкек-Тошкент-Шаҳрисабз-Термиз"
	RD-5	D149	D149 (21-25 кмPost) "Лангар–Майданак"
	RD-6	M39	M39 (993-1013 кмPost) "Олма ота- Бишкек-Тошкент-Шаҳрисабз-Термиз"
	RD-8	D050	D050 "M39 (38-47 км Post Учтепа қишлоғи – Жиззах шаҳри
	RD-9	D075	D075 (46-77 кмPost)" Оқтош - Янгиробот – Лангар – Чуя"
Темир йўллар (5 та)	RW-1	—	“Самарқанд–Ургут” йўналиши бўйлаб электрлаштирилган темир йўл қурилиши
	RW-2	—	“Тошкент–Паркент” йўналиши бўйлаб электрлаштирилган темир йўл қурилиши
	RW-3	—	Навой–Учкудук темир йўлини электрлаштириш
	RW-4	—	Тошкент–Ангрен иккинчи электрлаштирилган темир йўл қурилиши
	RW-5	—	Навой–Бухоро участкасининг электрлаштирилган тезювар темир йўлида иккинчи йўл қурилиши

Манба: Ўрта тадқиқот гуруҳи

6 ЛОЙИҲАЛАРНИНГ ҚИСҚА РЎЙҲАТ ЛОЙИҲАСИНИ ТАЙЁРЛАШ

Жадвал 6-1 ЛОЙИҲАЛАРНИНГ ҚИСҚА РЎЙҲАТ ЛОЙИҲАСИ

Соҳа	Лойиҳа	Баҳо	Лойиҳа қиймати (млн. АҚШ доллари)	
			Йўл	
			Асфальт коплагали йўл	Бетон коплагали йўл
			Фақат халқаро ва миллий йўллар	Худудий йўлларни ҳам ўз ичига олади
Йўл (5 та лойиҳа)	RO-3: A-377 "Самарқанд ш- Айний" автомобиль йўли (0-36км)	76	60	100
	RO-1: A373 "Тошкент-Ош" автомобиль йўли (309-354км)	76	125	175
	RO-10: M39 "Таҳтакароча туннели қурилиши"	74	262	
	RO-7: D089 "Фарғона ш. – Қувасой ш Қирғиз Республикаси чегараси" автомобиль йўли (6-25км)	69	35	55
	RO-6: A-376 " Қўқон-Жиззах" автомобиль йўли (14-45км)	69	55	85
Кўприklar (7 худуд)	Сирдарё Вилояти	73	2.1	3.5
	Жиззах Вилояти	71	6.1	8.3
	Қашқадарё Вилояти	68	1.7	4.7
	Андижан Вилояти	66	1.4	2.9
	Фарғона Вилояти	66	1.7	3.4
	Тошкент Вилояти	64	8.8	21.9
	Самарқанд Вилояти	64	2.8	8.6
Йўл- фалокатларни олдини олиш (3 та лойиҳа)	RD-3: M39 (1115-1145 кмPost) “Олма ота- Бишкек-Тошкент- Шаҳрисабз – Термиз “	75	9.7	
	RD-2: A373 (103-177кмPost) “Тошкент-Ош”	66	40.2	
	RD-6: M39 (993-1013 кмPost) “Олма ота- Бишкек-Тошкент-Шаҳрисабз-Термиз”	65	5.4	
Темир йўл (2 та лойиҳа)	RW-4: Тошкент–Ангрен йўналишида иккинчи электрлаштирилган темир йўл қурилиши	71	1,239	
	RW-5: Навоий–Бухоро участкасида электрлаштирилган теззорар темир йўлнинг иккинчи йўл қурилиши	71	1,117	

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

7 АСОСИЙ (УСТУВОР) ЛОЙИҲАЛАРНИ ТАНЛАШ

7.1 Асосий лойиҳаларни танлаш сиёсати ва натижалари

Асосий (устувор) лойиҳалар Транспорт вазирлиги (ТВ) ва JICA билан ҳамкорликда, қисқача рўйхат бўйича баҳолаш натижалари ҳамда лойиҳанинг Япония ODA (Official Development Assistance) кредити сифатида амалга оширишга мослиги ва амалий имконияти асосида танланди.

Асосий лойиҳаларни танлаш сиёсати қуйидаги уч йўналишга қаратилган::

(1) Йирик логистика тармоқларини кучайтириш — Каспий денгизи йўналиши ва CAREC йўлакларини ривожлантириш орқали транспорт ва логистика тизимини такомиллаштириш (“Ўзбекистон-2030 стратегияси”да белгиланган мақсадларга мувофиқ).

(2) Жанубий коридорни (Ўзбекистон–Афғонистон–Покистон) ривожлантириш, бу орқали денгизга чиқиш имконияти чекланган икки давлат логистика тизимидаги тўсиқларни бартараф

этиш. (3 Қирғизистон ва Тожикистон билан боғланишни кучайтириш, чегараларни аниқлаш ва транспорт инфратузилмасини яхшилаш бўйича амалга оширилаётган ишларга асосланиб).

Автомобиль йўллари, кўприк ва йўл табиий офатларига қарши Соҳаларда 5 та устувор лойиҳа танланди. Улардан:

*Тўртта йўлни реконструкция қилиш ёки кенгайтириш лойиҳаси (RO-1, RO-3, RO-6, RO-7) — Қирғизистон ва Тожикистон билан чегара алоқаларини кучайтиришга қаратилган;

* Битта янги айланма йўл қуриш лойиҳаси (RO-10) ва

*Битта йўл табиий офатларининг олдини олиш лойиҳаси (RD-3) — Каспий денгизи йўналиши бўйлаб транспорт салоҳиятини оширишга қаратилган.

Темир йўл соҳасида RW-5 лойиҳаси Каспий денгизи йўналишининг марказий қисми сифатида устувор деб ҳисобланган. Бироқ, “Ўзбекистон темир йўллари” АЖдаги хусусийлаштириш билан боғлиқ йирик ташкилий ислохотлар туфайли янги давлат кафолатидаги кредит лойиҳаларини бошлаш вақтинча тўхтатилди. Шу сабабли, темир йўл соҳаси устувор лойиҳалар рўйхатига киритилмади.

Устувор лойиҳалар Жадвал 7-1 да келтирилган.

Жадвал 7-1 Асосий (устувор) лойиҳалар рўйхати

Лойиҳа рақами	Лойиҳа номи	Узунлиги (км)	Йўл тоифаси	Лойиҳа доираси
RO-1	A373 "Тошкент-Ош" (309-354км)	45.0	Халқаро йўл	Таъмирлаш
RO-3	A-377 "Самарқанд-Айний" (0-36км)	36.0	Халқаро йўл	Таъмирлаш + Йўлни кенгайтириш
RO-6	A376 "Қўқон-Жиззах" (14-45км)	31.0	Халқаро йўл	Таъмирлаш + Йўлни кенгайтириш
RO-7	D089 "Фарғона-Кувасой- Қирғиз Республикаси чегараси" (6-25км)	19.0	Миллий йўл	Таъмирлаш + Йўлни кенгайтириш
RO-10 + RD-3	M39 "Таҳтақароча туннели қурилиши"	12.0	Халқаро йўл	New Tunnel Construction
	M39 "Олма ота- Бишкек-Тошкент- Шаҳрисабз - Термиз "(1115-1145км)	30.0	Халқаро йўл	Тоғ жарликларидан ҳимоя чоралари

Бундан ташқари, Транспорт вазирлиги (ТВ) ва ЈСА ўртасидаги қўшимча муҳокамалар натижасида RO-1, RO-3, RO-10 ва RD-3 лойиҳалари тайёргарлик тадқиқотларини амалга ошириш учун энг устувор лойиҳалар сифатида танлаб олинди.

7.2 Энг устувор лойиҳаларнинг бошқа таркибий қисмлари

7.2.1 Мавжуд кўприкларни алмаштириш

Жадвал 7-2 Самарқанд вилоятида қайта қурилиши режалаштирилган кўприкларнинг техник тавсифлари

№ (Кўприк коди)	Йўл номи	Қурилиш йили	Қўприк транспорт оқими (автомобиль/кун)	Кўприк узунлиги (м)	Умумий эни (м)	Иш ҳажми
No.1 (Samar-10)	4P49	1964	6,300	30	15	Қайта қуриш

№ (Кўприк коди)	Йўл номи	Қурилиш йили	Қўрилиш транспорт оқими (автомобиль/кун)	Кўприк узунлиги (м)	Умумий эни (м)	Иш ҳажми
No.2 (Samar-8)	4P238	1972	5,200	36	10	Қайта қуриш
No.3 (Samar-7)	Мотрид кўчаси	1984	22,500	55	22	Кенгайтириш
No.4 (Samar-5)	4P50	1987	10,500	82	15	Қайта қуриш

7.2.2 Йўл қурилиши ва таъмири учун техника-жиҳозлар харид қилиш

Жадвал 7-3 Йўл қурилиши ва таъмири учун оғир техника воситаларини харид қилиш қиймати

Юқори қувватли техника	Микдори	Нархи (АҚШ доллари)	Жами (АҚШ доллари)
Мотор грейдер (169 кВт, 4.0 м пичоқ ёки шунга тенг)	68	321,500	21,862,000
Булдозер (152 кВт, 21 т ёки шунга тенг)	3	313,800	941,400
Булдозер (208 кВт, 32 т ёки шунга тенг)	2	461,600	923,200
Чангаллагич юклагич (156 кВт, 3.1-3.3 м³ ёки шунга тенг)	20	231,500	4,630,000
Экскаватор (62 кВт, 1.3 м³ ёки шунга тенг)	40	145,400	5,816,000
Гусеничали экскаватор (325 кВт, 3.1 м³ ёки шунга тенг)	4	420,200	1,680,800
Ғилдиракли экскаватор (165 кВт, 1.6 м³ ёки шунга тенг)	6	325,000	1,950,000
Қотиб қўйиш ускунаси (117 кВт, 42 т ёки шунга тенг)	2	720,000	1,440,000
Қазиш ва қотиб қўйиш ускунаси (86 кВт, 31 т ёки шунга тенг)	2	720,000	1,440,000
Жами:			40,683,400

Манба: 2025 йилда маҳаллий расмий дилерлардан олинган нархлар асосида ЛИСА тадқиқот гуруҳи томонидан тайёрланган.

8 УСТУВОР ЛОЙИҲАЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ УЧУН МАЪЛУМОТ ТОПЛАШ

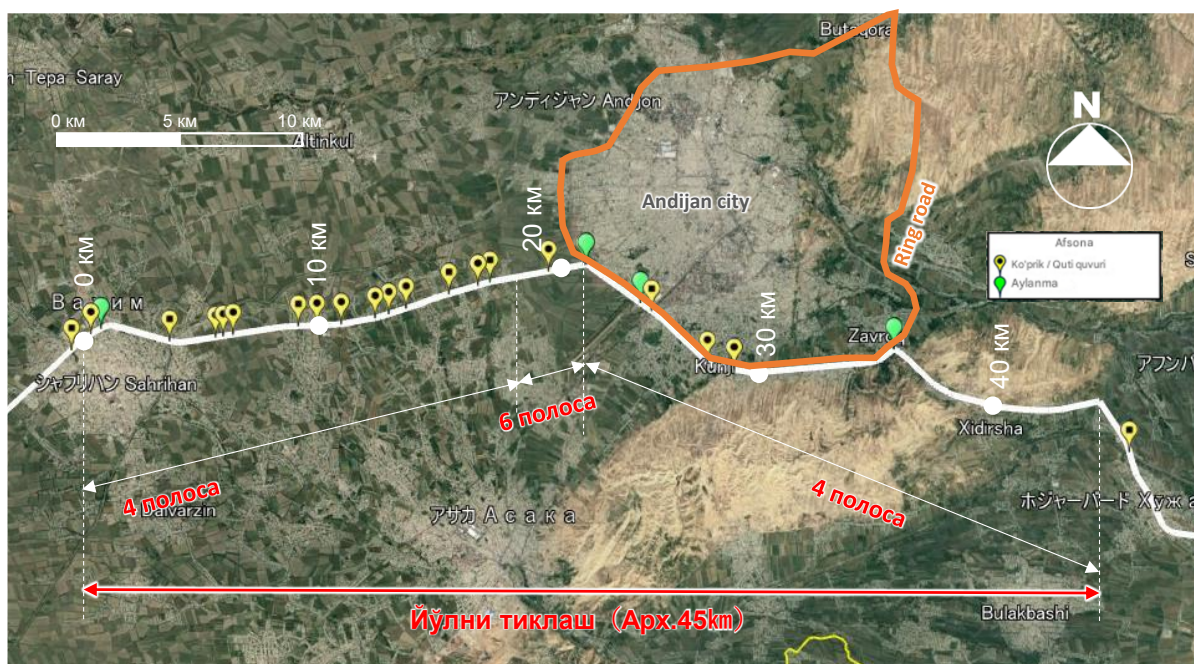
8.1 Устувор лойиҳалар ҳақида умумий маълумот

8.1.1 RO-1: A-373 “Тошкент-Ош” (309–354 км)

RO-1 халқаро аҳамиятга эга A-373 автомобиль йўли бўлиб, Тошкент-Андижон-Қирғизистон чегарасини боғлайди. Мазкур йўл Ўзбекистоннинг шарқда жойлашган Фарғона водийси худудидан ўтади ва 4-6 қаторли шоссе ҳисобланади.

Жадвал 8-1 Лойиҳа ҳақида умумий маълумот

Элементлар	Мазмун	Изоҳлар
Йўл тоифаси	1B	ShNK2.05.02-07
Йўл кенглиги	20-27m	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Қаторлар сони, қоплама тури	4-6 қатор / Асфальт қопламаси	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Кўприклар / Трубалар сони	16	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Асосий чорраҳалар сони	10	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида

Расм 8-1 RO-1 лойиҳаси жойлашув харитаси

Лойиҳанинг асосий таркибий қисмлари куйидагилардан иборат.

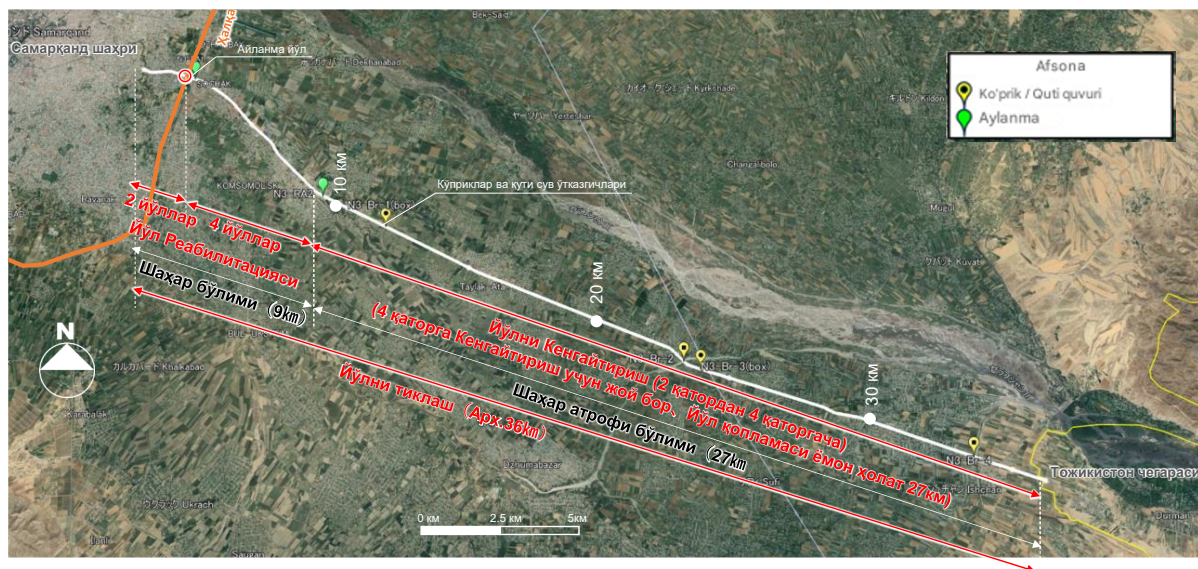
- Бетон қопламали мавжуд автомобиль йўлларини таъмирлаш
- Йўл ҳаракати хавфсизлигини ошириш (светофорли пиёдалар ўтиш жойлари, пиёдалар кўприклари, йўл ўртаси тўсиқлари ва бошқаларни ўрнатиш)
- Мавжуд кўприкларни таъмирлаш (заруратга кўра)

8.1.2 RO-3: A-377 “Самарқанд-Айний” (0-36 км)

RO-3 халқаро аҳамиятга эга A-377 автомобиль йўли бўлиб, Самарқанд шаҳрини Тожикистон чегараси билан боғлайди. Мазкур йўл Тошкент шаҳридан жанубий-ғарбий томонда жойлашган бўлиб, 2-4 қаторли шоссе ҳисобланади.

Жадвал 8-2 Лойиҳа ҳақида умумий маълумот

Элементлар	Контентлар	Изоҳлар
Йўл тоифаси	1B	ShNK2.05.02-07
Йўл кенглиги	9-23m	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Қаторлар сони, қоплама тури	2-4 қатор / Асфальт қопламаси	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Кўприклар / Трубалар сони	11	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Асосий чорраҳалар сони	3	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида

Расм 8-2 RO-3 лойиҳаси жойлашув харитаси

Лойиҳанинг асосий таркибий қисмлари қуйидагилардан иборат:

Мавжуд 4 қатнов қисми бўлган йўлларни бетон қопламаси билан таъмирлаш ҳамда 2 қатнов қисми бўлган йўлларни кенгайтириш ва таъмирлаш

- Йўл ҳаракати хавфсизлигини мустаҳкамлаш (светофорли пиёдалар ўтиш жойлари, пиёдалар кўприклар, йўл ўртаси тўсиқлари ва бошқаларни ўрнатиш)
- Мавжуд кўприкларни кенгайтириш (2 қатнов қисми бўлган участкаларда)
- Йирик чорраҳаларни яхшилаш

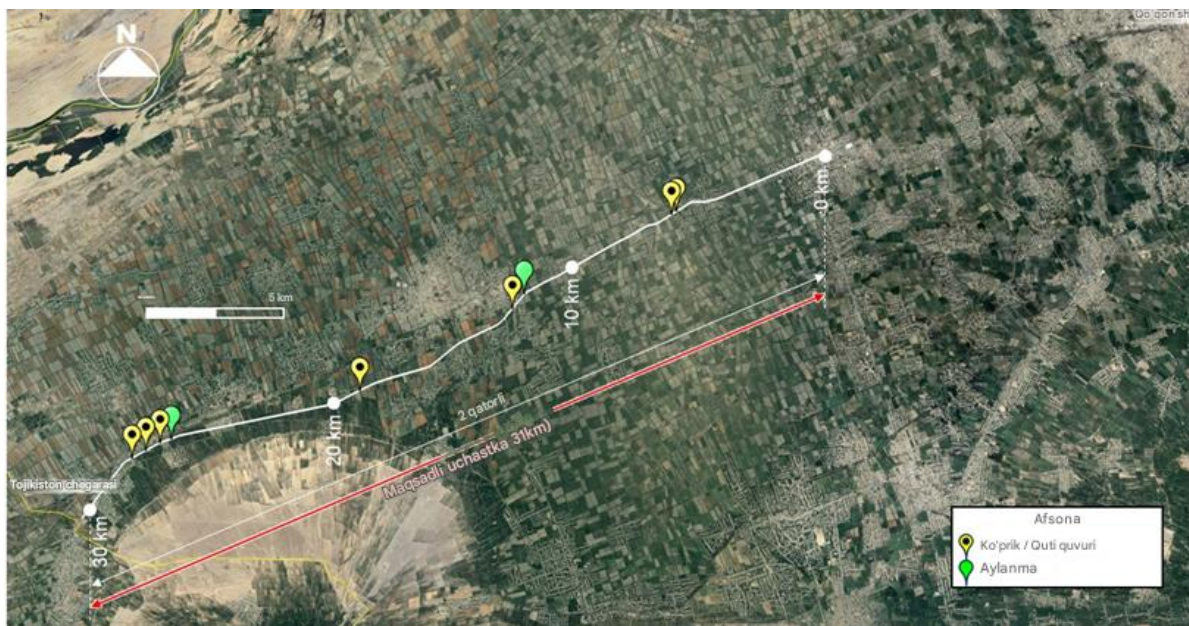
8.1.3 RO-6: A-376 “Қўқон-Жиззах” (14-45 км)

RO-6 халқаро аҳамиятга эга A-376 автомобиль йўли бўлиб, Қўқон шаҳридан Тожикистон чегарасигача боғлайди. Мазкур йўл Ўзбекистоннинг шарқидаги Фарғона водийсида жойлашган бўлиб, 2-4 қатнов қисмига эга.

Жадвал 8-3 Лойиҳа ҳақида умумий маълумот

Элементлар	Контентлар	Изоҳлар
Йўл тоифаси	1B	ShNK2.05.02-07
Йўл кенглиги	10.6-11.6m	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Қаторлар сони, қоплама тури	2 Қаторлар / Асфальт қопламаси	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Кўприклар / Трубалар сони	7	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Асосий чорраҳалар сони	4	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

Расм 8-3 RO-6 лойиҳаси жойлашув харитаси

Лойиҳанинг асосий таркибий қисмлари куйидагилардан иборат:

- Мавжуд икки қатнов қисми бўлган йўللарни бетон қопламаси билан кенгайтириш ва таъмирлаш
- Йўл ҳаракати хавфсизлигини мустаҳкамлаш (светофорли пиёдалар ўтиш жойлари, пиёдалар кўприклари, йўл ўртаси тўсиқлари ва ҳ.к.)
- Мавжуд кўприкларни кенгайтириш (икки қатнов қисми бўлган участкаларда)

8.1.4 RO-7: D-089 “Фарғона-Қувасой-Қирғиз Республикаси чегараси” (6-25 км)

RO-7 халқаро аҳамиятга эга D-089 автомобиль йўли бўлиб, Фарғона шаҳрини Қирғизистон чегараси билан боғлайди. Мазкур йўл Ўзбекистоннинг шарқидаги Фарғона водийсида жойлашган бўлиб, 2-4 қатнов қисмига эга.

Жадвал 8-4 Лойиҳа ҳақида умумий маълумот

Элементлар	Контентлар	Изоҳлар
Йўл тоифаси	1B	ShNK2.05.02-07
Йўл кенглиги	10-18m	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Қаторлар сони, қоплама тури	2-4 Қаторлар / Асфальт қопламаси	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Кўприклар / Трубалар сони	5	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Асосий чорраҳалар сони	4	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

Расм 8-4 RO-7 лойиҳаси жойлашув харитаси

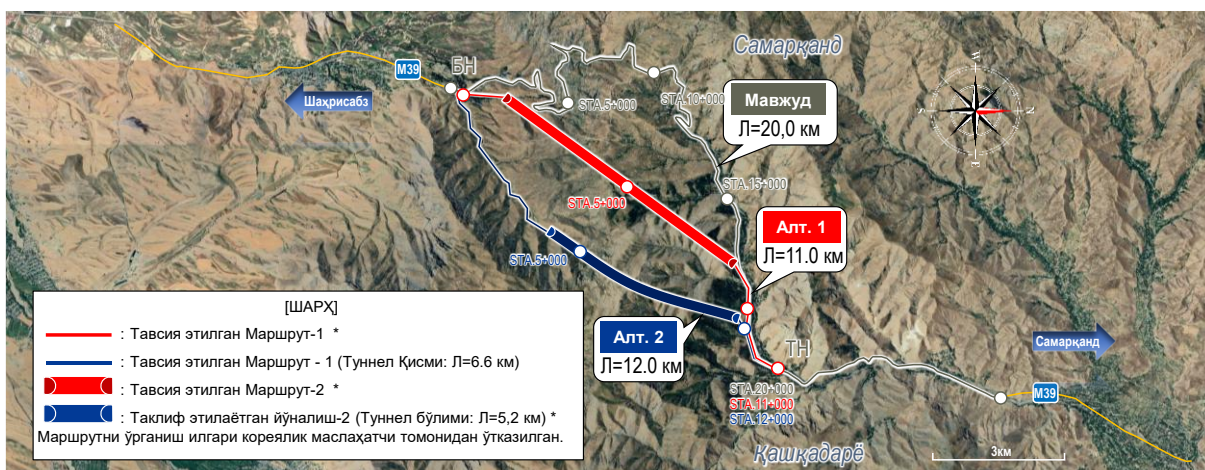
- Мавжуд йўллارни (4 полосали қисм) бетон қоплама билан таъмирлаш ҳамда мавжуд йўллارни (2 полосали қисм) кенгайтириш ва таъмирлаш
- Йўл ҳаракати хавфсизлиги иншоотларини яхшилаш (светофорли пиёдалар ўтиш жойлари, пиёдалар кўприклари, марказий тўсиқлар ва бошқаларни ўрнатиш)
- Мавжуд кўприкларни (2 полосали қисм) кенгайтириш

8.1.5 RO-10: M39 “Тахтақўрача тоннели қурилиши лойиҳаси”

RO-10 — бу халқаро автомобиль йўли (M39) да жойлашган, Самарқанд жанубидаги Яна қишлоғини Қишлоқ билан боғлайдиган янги айланма тоғ тоннелини қуриш лойиҳасидир.

Жадвал 8-5 Лойиҳанинг умумий тавсифи

Элементлар	Контентлар	Изоҳлар
Йўл тоифаси	1B	ShNK2.05.02-07
Йўл кенглиги	9m	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида
Қаторлар сони, қоплама тури	2-4 Қаторлар / Асфальт қопламаси	Жойида ўтказилган сўров натижалари асосида

Расм 8-5 RO-10 лойиҳаси жойлашув харитаси

Лойиҳанинг асосий таркибий қисмлари қуйидагилардан иборат:

- Тоғ тоннелини қуриш (L=тахминан 5-7 км)
- Тоғ тоннели учун фавқулудда ҳолат иншоотларини ўрнатиш
- Янги айланма йўлни қуриш (L=тахминан 5-7 км)

8.1.6 RD-3: M39 "Алмата-Бишкек-Тошкент-Шаҳрисабз-Термиз" (1 115-1 145 км)

Бу халқаро аҳамиятга эга М39 икки полосали автомобиль йўли бўлиб, у Самарқанднинг жанубида жойлашган Янақишлоқ ни Қишилқ қишлоғи билан боғлайди ва кўплаб тоғ жарлари ва тош ёғилиши хавфи мавжуд бўлган Тахтақорача довони орқали ўтади. Ҳар йили ушбу ҳудудда тош ёғилиши ҳолатлари қайд этилади.

Мавжуд йўл бўйлаб баландлиги тахминан 10-20 метр бўлган 7 та хавфли тош жарлари мавжуд. Буларга қарши кураш чораси сифатида тош тўри усули (чўнтак тури ёки ёпик тури)ни қўллаш режалаштирилган.

Расм 8-6 RD-3 лойиҳаси жойлашув харитаси

8.2 Атроф-муҳит ва ижтимоий омиллар бўйича кўриб чиқишлар

8.2.1 Устувор лойиҳалар бўйича атроф-муҳит ва ижтимоий омиллар

8.2.1.1 Ер участкалари мусодара қилиниши ва кўчириш масалалари

Устувор лойиҳалар таъсирида қоладиган хонадонлар сони ҳамда ер участкалари мусодара қилиниши эҳтимол бўлган ҳудудлар қуйида келтирилган. Атроф-муҳит ва жамиятга бўладиган салбий таъсирларни камайтириш, олдини олиш ва енгиллаштириш чоралари кўриб чиқилади.

**Жадвал 8-6 JICAнинг “Атроф-муҳит ва ижтимоий омиллар бўйича кўриб чиқиш”
қоидалари асосида устувор лойиҳаларни туркумлаш**

Соҳа	Лойиҳа рақами	Бўлим	Категория таснифи
Йўллар (4 та лойиҳа)	RO-3 (Самарқанд)	36км	В: Тахминан 65 та иншоотга таъсир кўрсатилади. Шу жумладан 37 та уй, аммо йўналишни ўзгартириш орқали сонини камайтириш мумкин.
	RO-1 (Андижан, кенгайтиришсиз)	45км	В: Ер эгалиги талаб қилинмайди, чунки лойиҳа фақат реконструкцияни ўз ичига олади.
	RO-7 (Фарғона)	19км	В: Тахминан 38 та иншоотга таъсир кўрсатилади, аммо йўналишни ўзгартириш орқали сонини камайтириш мумкин.
	RO-6 (Қўқон)	31км	В: Тахминан 48 та иншоотга таъсир кўрсатилади, аммо йўналишни ўзгартириш орқали сонини камайтириш мумкин.
	RO-10(Тахтақўрача тоннель лойиҳаси)	—	А: Аманқўтан Миллий Табиат Парки яқинида жойлашган, ер ўзгартиришлари экотизимга, шу жумладан эндемик ва хавф остидаги турларга сезиларли таъсир кўрсатиши мумкин.
Кўприклар (3 та ҳудуд)	Андижан	—	С: Яқин атрофда кўчириладиган уйлар йўқ; табиат қўриқхонаси ёки муҳофазаланган ҳудудлар йўқ.
	Фарғона	—	
	Самарқанд	—	
Йўл ҳалокатларидан ҳимоя қилиш	RD-3 (Тахтақўрача пасси — Тош ери ёпишдан ҳимоя)	30км	С: Атроф-муҳит, аҳоли ва транспортга таъсири чекланган кичик микёсдаги қурилиш; муҳофазаланган ҳудудлардан етарли масофада жойлашган

Манба: JICA Тадқиқот Жамоаси

8.2.1.2 Иқлим ўзгариши, юқумли касалликларга қарши кураш, гендер, ногиронлиги бўлган шахсларни инобатга олган ҳолда иштирокий ривожланиш, ижтимоий тизимлар ва меъёрлар, инсон фаровонлиги ҳамда инсон ҳуқуқларига оид масалалар

(1) Иқлим ўзгариши

1) Мослашиш чоралари (фалокат хавфини камайтириш)

- RD-3 лойиҳаси: ушбу лойиҳа тош ёғилишидан ҳимоя қилиш учун фалокатларнинг олдини олиш тўрларини ўрнатишга қаратилган бўлиб, иқлим ўзгаришига мослашиш чораси сифатида белгиланган.
- Бошқа йўл лойиҳалари: ҳатто йўлларни таъмирлаш ва кенгайтириш лойиҳаларида ҳам, лойиҳалаш жараёнида иқлим хавфлари — ҳароратнинг ошиши ва сув тошқинлари каби

омиллар инобатга олиниши керак. Мустаҳкамланган йўл ёнлари, кўприклар ва дренаж тизимлари иқлим ўзгаришининг таъсирига чидамли йўл тармоғини барпо этишга ёрдам беради.

2) Камайтириш чоралари

Ўзбекистон ўзининг миллий даражада белгиланган ҳиссаси (NDC) доирасида ялпи ички маҳсулот бирлигига нисбатан иссиқхона газлари (GHG) чиқиндиларини 2010 йил даражасига нисбатан 35% га камайтириш ни мақсад қилган.

- Йўл Соҳаси энергия самарадорлигини ошириш ва чиқиндиларни камайтириш бўйича асосий соҳалардан бири ҳисобланади.
- Йўл Соҳаси учун алоҳида рақамли мақсадлар белгиланмаган бўлса-да, йўл транспорти самарадорлигини ошириш ва қайта тузиш орқали GHG чиқиндиларини чеклаш муҳим деб таъкидланган.
- Тўртта танланган йўл лойиҳасида йўлларни таъмирлаш ва кенгайтириш ишлари орқали ҳаракат самарадорлигини ошириш ҳамда ортиқча тўхташ ҳолатларини камайтириш натижасида GHG чиқиндиларини қисқартиришга ҳисса қўшиши кутилмоқда.

(2) Юқумли касалликларга қарши кураш

Қурилиш босқичида қурилиш лагерьларини ташкил этиш вақтинчалик ердан фойдаланиш шаклини ўзгартириши ва атроф-муҳит ҳамда ижтимоий муаммоларни келтириб чиқариши мумкин. Асосий хавфлар қуйидагилардан иборат:

- Етарли санитария иншоотларининг йўқлиги ҳамда чиқиндилар ва оқова сувларни нотўғри бошқариш туфайли атроф-муҳитнинг ифлосланиши
- Соғлиқни сақлаш тизимининг етарли эмаслиги сабабли қурилиш ишчилари орқали маҳаллий аҳоли орасида юқумли касалликлар (жумладан, жинсий йўл билан юқадиган касалликлар ва ОИТС/ВИЧ) тарқалиш хавфи

(3) Гендер ва ҳимояга муҳтож гуруҳлар масалалари

ЛСАнинг транспорт соҳасида гендерни асосий оқимга айлантириш бўйича маълумотномасида кўрсатилган муаммолар асосида — яъни фойдаланувчилар эҳтиёжларининг сиёсат ва лойиҳа режалаштириш жараёнида етарлича акс этмаслиги, инфратузилма қурилишидаги тенгсиз товлар ва таъсирлар, меҳнат бозорида касбий тенгсизлик ҳамда норасмий ва кам маошли иш жойларида аёллар тўпланиши каби ҳолатлар — мазкур қисм Ўзбекистондаги йўл лойиҳаларига хос гендер муаммолар ва уларга оид ечимларни кўриб чиқади. Шунингдек, ушбу муаммоларнинг илдиз сабабларини таҳлил қилади ва устувор чоралар ҳамда мониторинг кўрсаткичларини белгилайди.

**Жадвал 8-7 Гендер ва ҳимояга муҳтож гуруҳлар бўйича асосий муаммолар ва таклиф
этилган чоралар**

Жинсга оид масала	Ўзбекистондаги вазият	Чора-тадбирлар мисоллари
Инфратузилмани ривожлантиришнинг тенгсиз таъсири	Қўплаб ҳолларда ер ҳуқуқлари фақат эркаклар номи да бўлиб, аёлларнинг компенсация олиш ва қарор қабул қилиш жараёнида иштирок этиш имкониятларини чеклайди.	Аёлларнинг мулк ва фойдаланиш ҳуқуқларини текшириш, аёлларга компенсация кўрсатиш ҳамда қўчириш ҳаракат режаларига киритиш.
Фойдаланувчи эҳтиёжларининг етарлича акс этмаслиги	Кечаси кўча ёритгичларининг етишмаслиги аёлларнинг саёҳат давомида хавфсизлигига таҳдид солади.	Кўча ёритгичлар, йўл қирғоқлари ва пиёдалар йўлакларини ўрнатишда аёл фойдаланувчиларнинг фикрларини инобатга олиш.
Фойдаланувчи эҳтиёжларининг етарлича акс этмаслиги	Кечаси кўча ёритгичларининг етишмаслиги аёлларнинг саёҳат давомида хавфсизлигига таҳдид солади.	Кўча ёритгичлар, йўл қирғоқлари ва пиёдалар йўлакларини ўрнатишда аёл фойдаланувчиларнинг фикрларини инобатга олиш.

Манба: JICA Тадқиқот Жамоаси

8.3 Устувор лойиҳаларни амалга ошириш жадвали

Бешта устувор лойиҳанинг амалга ошириш Жадвал 8-8 да кўрсатилган. Ушбу жадвал ҳар бир лойиҳа бошланишидан бошлаб амалга ошириш учун талаб этиладиган тахминий муддатни кўрсатади. RO-1 лойиҳаси тахминан 64 ой, RO-3, RO-6 ва RD-3 лойиҳалари тахминан 58 ой, RO-7 лойиҳаси тахминан 52 ой, шунингдек, RO-10 (тоннель қурилиши) лойиҳаси тахминан 109 ой давом этади деб баҳоланган. Барча лойиҳалар бўйича кафолат (дефект) даври тугагач, якуний тўловлар ва бошқа зарур расмий жараёнларни амалга ошириш учун қўшимча 6 ой талаб этилади. RO-10 лойиҳаси бўйича, лойиҳанинг аниқ узунлиги ҳали белгилаб бўлинмаган. Аммо, тахминий ҳисобларга кўра, умумий узунлик (шу жумладан тахминан 6 км тоннель қисми ва боғловчи йўллар) 11 км атрофида деб баҳоланмоқда. Тайёрлов тадқиқоти доирасида амалга ошириш учун юқори устуворликка эга бўлган RO-1, RO-3, RO-10 ва RD-3 лойиҳаларининг жадваллари Жадвал 8-8 да, RO-6 ва RO-7 лойиҳаларининг жадваллари эса Жадвал 8-9 да келтирилган.

Жадвал 8-8 RO-1, RO-3, RO-10 ва RD-3 лойиҳаларини амалга ошириш жадвали

Лойиҳалар	Лойиҳанинг боошланиш оyi	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	Жами ой
Карз шартномаси, Харидлар (RO-1,3,10 & RD-3)	▼	Маслаҳатчи танлови		Пудратчи танлови							
RO-1		Батафсил лойиҳалаш	Тендерда қўмаклашиш	Қурилиш		Нусхоналарни бартараф этиш муддати					64 ой
RO-3		Батафсил лойиҳалаш	Тендерда қўмаклашиш	Қурилиш		Нусхоналарни бартараф этиш муддати					58 ой
RD-3		Батафсил лойиҳалаш	Тендерда қўмаклашиш	Қурилиш		Нусхоналарни бартараф этиш муддати					58 ой
RO-10 (D/D)		Батафсил лойиҳалаш									18 ой
Карз шартномаси, Харидлар (RO-10 Қурилиш)			▼	Пудратчи танлови							
RO-10 (Қурилиш)			Тендерда қўмаклашиш		Қурилиш					Нусхоналарни бартараф этиш муддати	91 ой

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

Жадвал 8-9 RO-6 ва RO-7 лойиҳаларини амалга ошириш жадвали

Лойиҳалар	Лойиҳанинг боошланиш оyi	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	Жами ой
Карз шартномаси, Харидлар (RO-6,7)	▼	Маслаҳатчи танлови		Пудратчи танлови			
RO-6		Батафсил лойиҳалаш	Тендерда қўмаклашиш	Қурилиш		Нусхоналарни бартараф этиш муддати	58 ой
RO-7		Батафсил лойиҳалаш	Тендерда қўмаклашиш	Қурилиш		Нусхоналарни бартараф этиш муддати	52 ой

Манба: JICA тадқиқот гуруҳи

8.4 Қўлланилиши мумкин бўлган япон технологиялари

Тадқиқот доирасида танланган устувор лойиҳалар учун қўлланилиши мумкин бўлган япон технологиялари Жадвал 8-10 да келтирилган.

Жадвал 8-10 Қўлланилиши мумкин бўлган япон технологиялари

Соҳа	Япония технологияси	Қўлланиш соҳаси	Устувор лойиҳаларда қўлланилиши
Йўл	Слип формали йўл қоплаш машиналари	Бетон йўл қопламаси	RO-1,3,6,7,10
	Эрта мустаҳкамланадиган бетон қоплама (1 КУНДА ҚОПЛАШ)	Бетон йўл қопламаси	RO-1,3,6,7,10
Туннель	Туннель юзаси олдида сўров қазииш усули	Туннель қазииш ишлари	RO-10
	Геологик маълумотларни проекция орқали жойида визуализация қилиш	Туннель қазииш ишлари	RO-10
	Вентиляция тизими учун инвертер бошқарувли вентилятор (Jet Fan)	Туннель вентиляцияси	RO-10
Кўприк	Атмосфера таъсирига чидамли пўлат	Кўприк пўлати	RO-1,3,6,7
	Битта абутментли кўприк конструкцияси	Кўприк тузилиши	RO-1,3,6,7
	Олдиндан тайёрланган қурилиш усули	Кўприк қурилиши усули	RO-1,3,6,7
	Эрозияга қарши чоралар	Ер ювилишидан ҳимоя	RO-1,3,6,7

Соҳа	Япония технологияси	Қўлланиш соҳаси	Устувор лойиҳаларда қўлланилиши
	Terre Armée	Тор жойларда уч ўлчовли технология	RO-3
Фавқулдда ҳолатлардан ҳимоя	Рамкасиз қурилиш усули: ёнбошни мустаҳкамлаш	Ёнбошни мустаҳкамлаш	RO-10
	Парда тўри (Curtain Net): тоғ тошларининг тушишидан ҳимоя	Тоғ тошларидан ҳимоя	RD-3
	Майтит тўри: тоғ тошларининг тушишининг олдини олиш	Тоғ тошларидан ҳимоя	RD-3
	Тоғ тўсиғи: тоғ тошларидан ҳимоя	Тоғ тошларидан ҳимоя	RO-10

9 Устувор лойиҳалар бўйича тайёрлов тадқиқотининг лойиҳавий режаси

9.1 Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати томонидан ҳал этилиши лозим бўлган масалалар

9.1.1 Қарз келишувини тасдиқлаш тартиби

Биринчи босқичда, ижрочи ташкилот лойиҳанинг концепцияси ҳақидаги ҳужжатни 15 августга қадар Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлигига тақдим этиши ва 30 сентябрга қадар Ҳукумат комиссиясининг тасдиғини олиши лозим.

Иккинчи босқичда, лойиҳа бўйича баҳолаш ҳужжати тайёрланиб, 1 декабрга қадар Ҳукумат комиссияси томонидан тасдиқланиши ва Давлат инвестиция дастурининг янги лойиҳалари рўйхатига киритилиши керак⁵.

Қуйидаги талаблар бажарилиши шарт:

- Лойиҳанинг умумий қиймати уч йиллик прогноз даври учун белгиланган лимитдан ошмаслиги лозим.
- Лойиҳа миллий стратегияларда белгиланган мақсадларга мос бўлиши керак.
- Лойиҳа иқтисодий самарадорлик ва ижтимоий аҳамият нуқтаи назаридан амалга ошириш мумкин бўлиши зарур.

9.1.2 Атроф-муҳит ва ижтимоий масалаларни инобатга олиш

Атроф-муҳит ва ижтимоий жиҳатларни кўриб чиқиш бўйича тадқиқотнинг 8-бобида тушунтирилганидек, Ўзбекистон Ҳукумати (АЙК) томонидан амалга оширилиши керак бўлган рухсат бериш жараёнлари қуйидагиларни ўз ичига олади:

(1) Махсус ҳудудлар бўйича қарашлар ва рухсатнома олиш тартиблари

Ўзбекистоннинг янги “Атроф муҳит тўғрисида”ги қонунига (ZRU №1036) мувофиқ, агар таклиф этилган йўл участкалари миллий боғлар, қўриқхоналар ёки маданий мерос объектлари билан

⁵Агар лойиҳа концепцияси биринчи босқичда маъқулланмаган бўлса ҳам, Президент Фармонида мувофиқ, Иқтисодиёт ва Молия вазирлиги билан келишув асосида сўров тақдим этиш имконияти мавжуд. Шу сабабли, бундай ҳолатларда тегишли вазирлик билан олдиндан келишиб олиш зарур.

кесишса ёки яқин жойлашган бўлса, АЙҚ қуйидаги масалалар бўйича бир нечта тегишли ҳуқуқий тизимлар доирасида мувофиқлаштириш чораларини кўриши лозим:

1) Миллий боғлар ва қўриқхоналар

- Экология, атроф-муҳит ва иқлим ўзгариши вазирлиги дан махсус рухсатнома олиш талаб қилинади.
- Тегишли қонун ҳужжатлари: Табиатдан фойдаланишни тартибга солиш тўғрисидаги қонун, Ўрмон кодекси, Ер кодекси ва бошқалар.
- Кўмиш, дарахт кесиш, ландшафтни ўзгартириш каби фаолият турлари, қоида тариқасида, тақиқланади; шунинг учун йўл йўналишини ўзгартириш каби олдиндан чоралар кўриш устувор ҳисобланади..

2) Археологик ва маданий мерос объектлари

- Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги (МВ) билан олдиндан келишув ва рухсат олиш талаб қилинади.
- Агар қурилиш жараёнида археологик ёдгорликларга зарар етказиш хавфи мавжуд бўлса, археологик скрининг тадқиқотлари ўтказилиши мумкин.

9.2 Ўтмишдаги ва амалга оширилаётган ўхшаш лойиҳалардан олинган сабоқлар

- 2016 йил июль ойида Бангладешнинг Дакка шаҳрида исломий экстремистлар томонидан террорчилик ҳужуми содир этилган бўлиб, у ерда “Дакка тезюлар метро транспорт тизимини ривожлантириш бўйича тайёрлов тадқиқоти (TOD)” лойиҳасида ишлаётган япон мутахассислари жабрланган. Ушбу ҳодиса Рамазон ойининг якунланиши арафасида содир бўлган. Маълумки, Бангладешда Рамазон даврида террорчилик хавфи ошиб боради ва айниқса ойнинг охирига ҳафтасида диний ҳис-туйғулар кучаяди, шунинг учун террорчилик ҳужумларига қарши ҳушёр бўлиш зарур. Шу сабабли, қоида тариқасида, Ўзбекистонда Рамазон ойи давомида ЛСА лойиҳалари доирасида лойиҳа участкасига тадқиқотлари ёки фаолиятлар ўтказишдан тийилинади. Умумий мавсумда ўтказиладиган тадқиқот ва фаолиятлар учун хавфсизлик чоралари таъминланиши шарт, жумладан:
 - тегишли ташкилотлар орқали Ўзбекистондаги хавфсизлик вазиятини олдиндан текшириш,— “Tokokan” тизимида тўлиқ рўйхатдан ўтиш— фавқулодда ҳолатда боғланиш тизимини йўлга қўйиш. Бундан ташқари, тадқиқот доирасида танланган устувор лойиҳалар Тожикистон ва Қирғизистон билан чегарадош йўлларни ўз ичига олади. Шу сабабли, хавфсизлик ҳолатининг кескин ёмонлашуви ёки чегара хавфсизлигининг кучайиши таъсирига учраш эҳтимоли юқори эканлиги тўлиқ англанади. Шунинг учун хизмат сафарлари олдиндан ЛСА ваколатхонаси билан олдиндан мувофиқлаштириш амалга оширилади..
- Ўзбекистонда амалга оширилган Япониянинг ODA қарз лойиҳаси — “Қарши–Термиз темир йўлини электрлаштириш лойиҳаси”да, ЎТЙ билан боғлиқ амалдорларга ноқонуний тўловлар амалга оширилган ҳолат кузатилган. Шу сабабли, лойиҳа амалга ошириш

босқичида коррупциянинг олдини олиш чораларини олдиндан кўриб чиқиш зарур. Бунинг учун “Коррупцияга қарши кураш бўйича кўрсатма”га таянилган ҳолда чоралар ишлаб чиқилиши керак. Хусусан, хавфга асосланган ёндашув (risk-based approach) орқали барқарор порага қарши тизим яратиш ва уни самарали ишлатиш ҳамда Транспорт вазирлиги қошидаги “Коррупцияга қарши курашиш бўлими” билан ҳамкорлик қилиш назарда тутилади.

- Ўзбекистонда ривожланиш сиёсатларига оид президент фармонлари кўпинча юқоридан пастга қараб қабул қилинади ва ижрочи ташкилотлар ҳамда донорлар лойиҳаларни президент ёки вазирликлар раҳбариятининг кўрсатмалари асосида шакллантирадилар. Бу “юқоридан пастга” тизими ҳар бир вазирлик ва идорада бир хил тарзда амал қилади. Ушбу тадқиқот доирасида номзод ва устувор лойиҳалар Транспорт вазири ўринбосари ҳамда АЙҚ раисининг ўринбосари билан олиб борилган муҳокамалар асосида танлаб олинди. Лойиҳани самарали ва тизимли равишда амалга ошириш учун тайёрлов тадқиқоти босқичида раҳбарият даражасида маълумотларни тўлиқ баҳам кўриш ва мунтазам муҳокамалар ўтказиш муҳим аҳамиятга эга.
- Ўзбекистонда кўприкларнинг сифат назорати билан боғлиқ муаммолар мавжуд. Лойиҳалаш ва қурилиш босқичларидаги камчиликлар сабабли дастлабки нуқсонлар кўп учрайди. Шунинг учун қурилиш сифатига қатъий эътибор қаратиш зарур. Хусусан, халқаро тендер (ICB) доирасида нафақат маҳаллий, балки хорижий пудратчиларни ҳам кенг жалб қилиш орқали энг муносиб (энг қобилиятли) пудратчини танлаш имкони яратилади. Бошқа ҳолларда, маҳаллий тендер (LCB) қўлланилганда, лойиҳа дизайни ва қурилишни назорат қилиш учун халқаро консультант жалб этилади.